

# ACTE ADOPTATE DE ORGANISME CREATE PRIN ACORDURI INTERNAȚIONALE

## RECOMANDAREA nr. 1/2022 A CONSILIULUI DE ASOCIERE UE-REPUBLICA MOLDOVA din 22 august 2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]

CONSILIUL DE ASOCIERE UE-REPUBLICA MOLDOVA,

având în vedere Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte,

întrucât:

- (1) Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte <sup>(1)</sup> (denumit în continuare „acordul”) a fost semnat la 27 iunie 2014 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2016.
- (2) În conformitate cu articolul 436 alineatul (1) din acord, Consiliul de asociere este împuternicit să adopte recomandări, în vederea îndeplinirii obiectivelor acordului.
- (3) În temeiul articolului 453 alineatul (1) din acord, părțile iau toate măsurile generale sau specifice necesare pentru a-și îndeplini obligațiile care le revin în temeiul acordului și se asigură că obiectivele stabilite în acord sunt îndeplinite.
- (4) Articolul 11 din Regulamentul de procedură al Consiliului de asociere prevede posibilitatea adoptării de decizii prin procedură scrisă între sesiuni, în cazul în care ambele părți convin astfel.
- (5) Uniunea și Republica Moldova au convenit să își consolideze parteneriatul prin convenirea asupra unui set de priorități pentru perioada 2021-2027 pentru activitatea comună în vederea realizării obiectivelor de asociere politică și integrare economică, astfel cum sunt prevăzute în acord.
- (6) Părțile la acord au convenit asupra textului Programului de asociere UE-Republica Moldova pentru perioada 2021-2027, care va sprijini punerea în aplicare a acordului, cooperarea concentrându-se asupra intereselor comune identificate împreună,

ADOPTĂ PREZENTA RECOMANDARE:

### *Articolul 1*

Consiliul de asociere recomandă ca părțile să pună în aplicare Programul de asociere UE-Republica Moldova, astfel cum figurează în anexă.

### *Articolul 2*

Programul de asociere UE-Republica Moldova, astfel cum figurează în anexă, înlocuiește Programul de asociere UE-Republica Moldova care a fost adoptat la 19 august 2017.

<sup>(1)</sup> JO L 260, 30.8.2014, p. 4.

*Articolul 3*

Prezenta recomandare produce efecte de la data adoptării.

Adoptată la Bruxelles, 22 august 2022.

*Pentru Consiliul de asociere*

*Președintele*

Natalia GAVRILIȚA

---

## ANEXĂ

## 2021-2027 PROGRAMUL DE ASOCIERE DINTRE UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI REPUBLICA MOLDOVA

**Cuprins**

<b>Introducere</b> .....	106
<b>1 Principii, instrumente și resurse pentru punerea în aplicare a programului de asociere</b> .....	106
<b>2 Obiectivele generale ale cooperării dintre UE și Republica Moldova</b> .....	107
I. Economii reziliente, durabile și integrate .....	108
II. Instituții responsabile, statul de drept și securitatea .....	109
III. Reziliența în materie de mediu și reziliența la schimbările climatice .....	109
IV. Transformare digitală rezilientă .....	110
V. Societăți reziliente, echitabile și favorabile incluziunii .....	110
<b>3 Prioritățile pe termen scurt și lung ale programului de asociere</b> .....	111
I. Democrație, drepturile omului și buna guvernare .....	111
II. Politica externă și de securitate .....	117
III. Libertate, securitate și justiție .....	119
IV. Cooperare economică și sectorială .....	124
V. Comerț și aspecte legate de comerț (DCFTA) .....	139

## Introducere

### Programul de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova

La 27 iunie 2014, Uniunea Europeană, statele sale membre și Republica Moldova – „părțile” – au semnat un acord de asociere ambițios și inovator, care prevede inclusiv o zonă de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare (DCFTA). Acordul conține dispoziții obligatorii, bazate pe norme, și prevede o cooperare consolidată pentru promovarea asocierii politice și a integrării economice, care merge mai departe decât cea prevăzută în cadrul acordurilor tradiționale și care acoperă toate domeniile relevante. Acordul s-a aplicat cu titlu provizoriu de la 1 septembrie 2014 până la finalizarea procesului de ratificare, care a permis aplicarea integrală a acordului de asociere începând de la 1 iulie 2016.

La 26 iunie 2014, părțile au convenit asupra unui program de asociere, și anume elaborarea unei liste de priorități pentru activitățile comune din perioada 2014-2016. La 4 august 2017, părțile au convenit să înlocuiască programul de asociere pentru perioada 2014-2016 cu un nou program de asociere pentru perioada 2017-2019. Programele de asociere convenite între UE și Republica Moldova pregătesc și facilitează punerea în aplicare a acordului de asociere.

La 30 septembrie 2019, în cadrul celei de a cincea reuniuni a Consiliului de asociere, UE și Republica Moldova au convenit să mențină Programul de asociere 2017-2019 pentru o perioadă de tranziție de un an și să înceapă să lucreze la o listă de priorități care să permită direcționarea procesului de punere în aplicare a AA/DCFTA în următorii ani în domeniile acoperite de acordul de asociere. Prezentul document, care înlocuiește Programul de asociere 2017-2019, reorientează activitatea comună și stabilește noi priorități de nivel înalt pentru aceasta în vederea atingerii obiectivelor de asociere politică și de integrare economică prevăzute în acordul de asociere pentru perioada 2021-2027. Acesta se axează pe obiective și priorități strategice pe termen lung pentru întreaga perioadă, în timp ce definirea și monitorizarea măsurilor concrete pe termen scurt, precum și aspectele operaționale ale punerii în aplicare ar trebui abordate în cadrul structurii instituționale de comitete și subcomitete instituite în temeiul acordului de asociere. Prezentul program poate face obiectul unei revizuirii, după caz, în special având în vedere agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și noile provocări în materie de securitate cu care se confruntă Republica Moldova.

Faptul că programul de asociere se axează pe un număr limitat de priorități nu afectează domeniul de aplicare sau mandatul dialogului existent în cadrul altor acorduri și parteneriate relevante sau în cadrul formatului multilateral al Parteneriatului estic.

De asemenea, cetățenii Republicii Moldova care dețin pașapoarte biometrice călătoresc fără viză în țările din spațiul Schengen începând din aprilie 2014. Criteriile de referință privind liberalizarea vizelor și recomandările din rapoartele periodice ale Comisiei din cadrul mecanismului privind suspendarea exceptării de la obligativitatea vizelor trebuie să fie îndeplinite în permanență pentru a se asigura sustenabilitatea regimului de călătorii fără viză și pentru a contribui, astfel, la mobilitate și la contactele interpersonale dintre UE și Republica Moldova.

## 1 Principii, instrumente și resurse pentru punerea în aplicare a programului de asociere

Punerea în aplicare a programului de asociere va fi ghidată în continuare de următoarele principii comune:

- acțiunile întreprinse în cadrul programului de asociere ar trebui să se realizeze în spiritul obiectivelor generale de asociere politică și de integrare economică, în deplină conformitate cu AA/DCFTA, inclusiv cu preambulul acestuia;
- prioritățile programului de asociere reflectă responsabilitatea Uniunii Europene și a Republicii Moldova de a pune în aplicare în totalitate dispozițiile acordului de asociere;
- ambele părți trebuie să se implice în punerea în aplicare a programului de asociere, cu respectarea deplină a principiilor responsabilității, transparenței, asumării răspunderii și incluziunii;
- programul de asociere prevede, de asemenea, implicarea Republicii Moldova în dialogul permanent privind reformele legate de asociere;
- programul de asociere urmărește obținerea unor rezultate tangibile și durabile prin punerea în aplicare progresivă a priorităților strategice prin măsuri practice. Ambele părți se vor asigura în special că toate actele legislative și documentele strategice elaborate în cadrul programului de asociere vor fi pregătite și puse în aplicare cu exactitate în cadrul unui proces favorabil incluziunii, transparent și bazat pe dovezi, la care să participe societatea civilă și alte părți interesate relevante;
- părțile recunosc importanța susținerii priorităților convenite prin mijloace interne adecvate și suficiente de ordin politic, tehnic și financiar;

- punerea în aplicare a programului de asociere va face obiectul unei monitorizări, al unei raportări anuale, inclusiv a progreselor globale, precum și al unei evaluări, inclusiv prin referire la indicii și datele recunoscute în general care sunt generate de proiectele finanțate de UE. Progresele înregistrate vor fi analizate, inclusiv în cursul reuniunilor structurilor bilaterale instituite prin acordul de asociere. Societatea civilă va fi încurajată, de asemenea, să își concentreze activitățile de monitorizare asupra programului de asociere;
- Uniunea Europeană va sprijini Republica Moldova în punerea în aplicare a obiectivelor și a priorităților stabilite în programul de asociere. În acest scop, Uniunea va oferi toate sursele de sprijin disponibile la nivelul UE, va oferi expertiză și consiliere, va facilita schimbul de bune practici, know-how și informații și va sprijini consolidarea capacităților și a instituțiilor. De asemenea, Uniunea Europeană va încuraja și va urmări coordonarea sprijinului din partea altor parteneri ai Republicii Moldova și va consolida abordarea coordonată a sprijinului Echipei Europa, care combină resurse din partea UE, a statelor sale membre și a instituțiilor financiare. Uniunea va utiliza instrumentele financiare relevante de care dispune pentru a contribui la punerea în aplicare a programului de asociere. Totuși, acest sprijin va continua să fie strict condiționat și va depinde de progresele concrete înregistrate în ceea ce privește programul de reformă, astfel cum a fost convenit cu UE, în special în domeniile democrației, justiției și combaterii corupției. Cu toate acestea, programul de asociere nu este un document de programare financiară și nu reprezintă un substitut pentru programarea financiară realizată de către părți.

Prioritățile definite în programul de asociere sunt pe deplin conforme cu obiectivele de politică pe termen lung prezentate în Comunicarea comună intitulată „Politica privind Parteneriatul estic după 2020: Consolidarea rezilienței – un Parteneriat estic care produce rezultate pentru toți”, care, împreună cu contribuția statelor membre și a țărilor partener, constituie baza documentului de lucru comun privind Parteneriatul estic post-2020, publicat la 2 iulie 2021 și avizat în cadrul celui de al șaselea summit al Parteneriatului estic din 2021 <sup>(1)</sup>. Planul său de investiții economice și cele cinci inițiative emblematice pentru Moldova vor sprijini redresarea socioeconomică și vor consolida reziliența țării. Comunicarea comună a fost apreciată în concluziile aferente ale Consiliului din 11 mai 2020.

Prioritățile definite în programul de asociere vor sta la baza asistenței acordate de UE Republicii Moldova, astfel cum se subliniază în Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională (IVDCI), în Programul indicativ multianual (PIM) și în programarea multinațională pregătită pentru Republica Moldova în cadrul IVDCI [urmează să se aprobe]. În sinergie, UE a publicat, la 2 iunie, un plan de redresare economică pentru Moldova, cu scopul de a stimula redresarea socioeconomică pe termen lung, de a promova tranziția verde și digitală și de a valorifica potențialul economic neexploatat al acestei țări. De asemenea, UE poate oferi asistență prin intermediul altor instrumente ale UE, inclusiv Instrumentul pentru cooperarea în materie de securitate nucleară. Orice sprijin se va acorda în deplină conformitate cu normele de punere în aplicare și cu procedurile care reglementează asistența externă a UE. Sprijinul UE va reflecta condiționalitatea sa, precum și abordarea bazată pe stimulente și va fi condiționat de punerea în aplicare a reformelor convenite. Părțile vor coopera în vederea consolidării sistemelor și a instituțiilor naționale în conformitate cu bunele practici privind previzibilitatea și eficacitatea ajutorului, precum și în conformitate cu strategiile aprobate și cu documentele de politică guvernamentală.

Prezentul program de asociere va fi aplicabil din momentul adoptării sale până la sfârșitul anului 2027. Programul poate fi modificat sau actualizat în orice moment, cu acordul Consiliului de asociere UE-Republica Moldova.

## 2 Obiectivele generale ale cooperării dintre UE și Republica Moldova

UE și Republica Moldova consideră punerea în aplicare a acordului de asociere și a programului de asociere o prioritate esențială pentru consolidarea și promovarea valorilor și a principiilor comune, astfel cum au fost convenite de UE și Republica Moldova. Acordul de asociere prevede accelerarea asocierii politice și a integrării economice cu Uniunea Europeană, în spiritul aspirațiilor europene ale Republicii Moldova și al alternativei europene, astfel cum este recunoscut în declarația summitului Parteneriatului estic din 2017. UE își reafirmă sprijinul ferm pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional.

De la semnarea acordului de asociere, Republica Moldova a luat măsuri pentru a realiza reforme în vederea punerii sale efective în aplicare. Ambele părți recunosc progresele înregistrate de Republica Moldova în direcția unei asocierii politice și a unei integrări economice aprofundate cu UE și recunosc faptul că, în continuare, sunt necesare măsuri semnificative suplimentare în vederea înregistrării de progrese substanțiale și durabile pentru ca cetățenii să poată beneficia pe deplin de Acordul de asociere UE-Republica Moldova.

<sup>(1)</sup> Dincolo de formatul multilateral al Parteneriatului estic, cadrul UE privind Sinergia Mării Negre materializează aceste priorități prin intermediul cooperării regionale, punând accentul în special pe economia albastră și pe Agenda maritimă comună pentru Marea Neagră. Beneficiile Sinergiei Mării Negre și ale punerii sale în aplicare sunt recunoscute în cadrul Concluziilor Consiliului Afaceri Externe din iunie 2019 privind angajamentul UE față de cooperarea regională în zona Mării Negre.

UE va continua să sprijine activitatea Conferinței permanente pe probleme politice în cadrul procesului de negociere pentru reglementarea transnistreană în formatul „5+2” în vederea soluționării cuprinzătoare, pașnice și durabile a conflictului, pe baza suveranității și a integrității teritoriale a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional și a dispozițiilor Declarației ministeriale a OSCE din decembrie 2020.

Cooperarea dintre UE și Republica Moldova urmărește, de asemenea, să sprijine realizarea obiectivelor de politică de nivel mondial, inclusiv Acordul de la Paris privind schimbările climatice și punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă și a celor 17 obiective de dezvoltare durabilă ale acesteia, în cazul cărora ambele părți și-au asumat angajamente. Cooperarea va consolida ordinea internațională bazată pe norme și va contribui la construirea unei Europe mai puternice la nivel mondial.

Următoarele obiective de politică pe termen lung ale Parteneriatului estic pentru perioada de după 2020, astfel cum sunt detaliate în comunicarea comună din martie 2020, vor fi luate în considerare în mod corespunzător de către Republica Moldova în stabilirea direcției strategice a reformelor care urmează să fie puse în aplicare în anii următori. Părțile vor colabora pentru a face cunoscute beneficiile cooperării lor.

## I. Economii reziliente, durabile și integrate

Părțile își vor consolida cooperarea pentru a stimula dezvoltarea economică și integrarea economică între Republica Moldova, statele membre ale UE și țările partenere din est, în beneficiul și pentru bunăstarea cetățenilor din Republica Moldova. Se vor reduce astfel inegalitățile economice și educaționale și se vor îmbunătăți condițiile de muncă, asigurându-se în același timp decarbonizarea progresivă și neutralitatea climatică a economiei, în conformitate cu Pactul verde european. Acest lucru se va traduce, de asemenea, în eforturi de asigurare a faptului că redresarea post-COVID-19 este verde și nu compromite obiectivele în materie de mediu și de climă. Garantarea respectării protecției muncii și promovarea muncii decente vor fi, de asemenea, esențiale pentru o redresare durabilă și echitabilă. Îmbunătățirea climatului de investiții se va realiza prin consolidarea capacității de absorbție a investițiilor, prin crearea unor condiții de concurență echitabile pentru antreprenori, prin asigurarea statului de drept, a transparenței și a independenței sistemului judiciar, prin eforturi de combatere a corupției și printr-o guvernare eficientă.

Părțile vor colabora, de asemenea, pentru a investi în oameni, în special în tineri, pentru a îmbunătăți capacitatea lor de inserție profesională, asigurând totodată locuri de muncă decente și o protecție eficientă a muncii, îmbunătățind corelarea educației, a cercetării și a inovării cu nevoile sectorului privat. Sprijinirea politicilor de cercetare și inovare se va realiza prin promovarea și facilitarea specializării inteligente și a transferului de tehnologii, precum și prin asocierea Republicii Moldova la Programul-cadru pentru cercetare și inovare Orizont Europa. Republica Moldova își va îmbunătăți performanța în domeniul educației prin modernizarea și reformarea cuprinzătoare a sectorului educației, îmbunătățindu-i eficiența în ceea ce privește utilizarea resurselor, investind în calitatea resurselor umane și a rezultatelor sale în conformitate cu standardele internaționale de calitate, în sistemele de formare și de tineret și asigurând incluziunea.

Părțile vor colabora pentru a ajuta Republica Moldova să instituie o economie de piață pe deplin funcțională și competitivă și să își alinieze progresiv politicile la politicile UE. Acestea ar trebui realizate respectând principiile directoare privind stabilitatea macroeconomică, finanțele publice solide, asigurarea unui sistem financiar solid și sustenabilitatea balanței de plăți. Consolidarea controlului intern și a auditului intern se va realiza în conformitate cu standardele și practicile europene. Părțile vor colabora pentru a consolida în continuare reformele din sectorul bancar. Prioritară va fi îmbunătățirea cadrului de reglementare și a mediului operațional pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri), asigurându-se totodată aplicarea legislației Republicii Moldova în materie de concurență pentru a asigura buna funcționare a pieței interne, inclusiv prin reducerea comportamentelor monopoliste. Privatizările se vor realiza în mod transparent, cu mecanisme de examinare a activelor strategice și a infrastructurii critice. Guvernarea întreprinderilor de stat trebuie îmbunătățită, la fel și independența și asumarea răspunderii de către autoritatea competentă din domeniul administrației proprietății de stat. De asemenea, trebuie să se asigure independența și răspunderea altor instituții publice de supraveghere/reglementare.

Punerea în aplicare eficientă a Acordului de asociere și a zonei de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare, corelată cu procesul mai amplu de apropiere a reglementărilor și cu reformele necesare aferente, contribuie la stabilirea condițiilor pentru consolidarea relațiilor economice și comerciale cu UE care vor conduce la continuarea integrării economice treptate a Republicii Moldova pe piața internă a Uniunii Europene, astfel cum se prevede în acordul de asociere.

Părțile vor coopera pentru a consolida în continuare punerea în aplicare a acquis-ului UE la nivelul tuturor modurilor de transport descrise în acordul de asociere (aerian, rutier, maritim, feroviar), cu accent deosebit pe îmbunătățirea conectivității fizice, dar și pe aspectele legate de siguranță. Această cooperare va include dezvoltarea unor infrastructuri importante din punct de vedere economic și acordarea unei atenții sporite soluțiilor de transport ecologic, inclusiv prin dezvoltarea rețelei indicative extinse TEN-T și prin promovarea soluțiilor de transport multimodal.

Având în vedere circumstanțele, va fi esențial să se abordeze consecințele socioeconomice ale pandemiei de COVID-19, consolidându-se totodată reziliența pe termen scurt și pe termen lung.

## II. Instituții responsabile, statul de drept și securitatea

Părțile vor colabora în vederea respectării principiilor statului de drept, a drepturilor universale ale omului și în vederea asigurării unor instituții democratice funcționale și a incluziunii. Se va acorda prioritate legislației privind autoritățile judiciare și autoritățile de aplicare a legii, inclusiv autoritățile anticorupție și punerea sa în aplicare. Legislația va fi adaptată, după caz, iar acestui sector i se vor aloca resurse umane și financiare adecvate pentru a se asigura independența, responsabilitatea, imparțialitatea, integritatea, profesionalismul și eficiența sistemului judiciar, inclusiv a serviciului de urmărire penală, care ar trebui să fie libere de orice imixtiune nejustificată, politică sau de altă natură. UE salută decizia Republicii Moldova de a acorda prioritate reformelor privind statul de drept. Legislația va încorpora avizele Comisiei de la Veneția, atunci când vor fi disponibile, și va fi conformă cu acestea. Toleranța față de corupție va fi zero, pentru a preveni toate tipurile de comportament corupt. Corupția politică va fi abordată în conformitate cu recomandările GRECO. Integritatea sectorului public va fi consolidată, cu accent pe controlul eficace al activelor și în conformitate cu principiile bunei guvernante.

Consolidarea serviciului național de recuperare a activelor și îmbunătățirea eficienței acestuia vor constitui o prioritate. Republica Moldova va supune toate cazurile de fraudă care au afectat sistemul bancar al țării în perioada 2012-2014 și cazurile de spălare a banilor, cum ar fi cazul Laundromat, unor anchete amănunțite, imparțiale și transparente, inclusiv în vederea recuperării fondurilor deturnate și a aducerii în fața justiției a persoanelor responsabile. Cooperarea dintre Republica Moldova și organismele europene relevante de aplicare a legii va fi consolidată.

Republica Moldova se va asigura că alegerile prezidențiale, parlamentare și locale se desfășoară în mod democratic, în conformitate cu standardele convenite la nivel internațional și cu standardele europene, și că nu se exercită nicio presiune politică asupra niciunei părți interesate implicate în alegeri. Avizele și recomandările organizațiilor internaționale, inclusiv ale Consiliului Europei și ale Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE/ODIHR), vor fi respectate și urmate.

Părțile vor colabora pentru a se asigura că reforma sectorului securității este pusă în aplicare și că sunt adoptate cadre și proceduri relevante în domeniul gestionării crizelor, al protecției infrastructurilor critice și al contracarării amenințărilor hibride, inclusiv prin dezvoltarea rezilienței instituțiilor statului împotriva ingerințelor străine și prin abordarea implicațiilor corupției asupra securității naționale.

Sprrijinirea reformei sectorului polițienesc și a cooperării la frontiere în conformitate cu cele mai bune standarde internaționale și ale UE va fi în continuare un obiectiv important. Se va pune accentul pe sprijinirea luptei împotriva criminalității organizate, a introducerii ilegale de migranți la nivel transfrontalier, pe intensificarea cooperării dintre autoritățile judiciare și autoritățile de aplicare a legii de la nivelul UE.

Republica Moldova va asigura respectarea permanentă a tuturor criteriilor de referință privind liberalizarea vizelor și a recomandărilor formulate de Comisie în rapoartele din cadrul mecanismului privind suspendarea exceptării de la obligativitatea vizelor.

## III. Reziliența în materie de mediu și reziliența la schimbările climatice

Părțile vor colabora în vederea îmbunătățirii securității energetice printr-o mai mare diversificare, precum și prin sporirea eficienței energetice și a utilizării energiei din surse regenerabile. Obiectivul comun rămâne crearea unei piețe a energiei competitive, transparente și necorupte în Republica Moldova și integrarea deplină a acesteia în piața energiei din UE, care include un nivel crescut de interconectare între Republica Moldova și UE. În acest sens, Republica Moldova se va asigura că normele, proiectele de infrastructură și conectivitatea sunt în continuare axate pe reducerea dependenței energetice, pe consolidarea stabilității și a siguranței sistemelor energetice și pe securitatea aprovizionării cu energie.

Părțile vor colabora în continuare pentru a asigura reziliența climatică și de mediu prin promovarea unei economii moderne, eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, durabile și circulare, care să aibă ca rezultat înverzirea economiei și o utilizare mai durabilă a resurselor naturale, în conformitate cu Pactul verde european și, în contextul redresării după pandemia de COVID-19. Acest obiectiv se va realiza, printre altele, prin continuarea reformelor administrative și prin consolidarea unei capacități administrative adecvate în vederea punerii în aplicare a capitolelor privind mediul și politicile climatice din acordul de asociere și în vederea depășirii moștenirii trecutului în ceea ce privește legislația, practicile de gestionare și infrastructura de mediu. Aceasta înseamnă, de asemenea, integrarea obiectivelor privind reducerea emisiilor de carbon și reziliența la schimbările climatice, în conformitate cu Acordul de la Paris, în vederea limitării impactului schimbărilor climatice asupra vieții cetățenilor. În plus, dialogul dintre UE și Republica Moldova privind mediul și clima, cu contribuții relevante din partea societății civile, va fi consolidat în cadrul cooperării existente în temeiul acordului de asociere.

Guvernanța în materie de mediu va fi consolidată prin adoptarea și punerea în aplicare a noii legislații și prin asigurarea accesului publicului la informațiile despre mediu și a participării publicului la procesul decizional. În cele din urmă, creșterea nivelului de participare la acțiuni de cercetare și inovare care au ca obiective atenuarea schimbărilor climatice va contribui, la rândul ei, la tranziția verde.

Îmbunătățirea calității aerului și a apei, precum și o mai bună gestionare a deșeurilor în conformitate cu standardele europene vor însoți facilitarea și promovarea agriculturii durabile și conservarea biodiversității și a ecosistemelor.

#### IV. Transformare digitală rezilientă

Pandemia de COVID-19 a evidențiat decalajul digital la nivel de societate și necesitatea urgentă de a sprijini transformarea digitală. Soluțiile pentru e-sănătate, învățarea la distanță, telemedicină, depistarea virusurilor și prevenirea dezinformării vor fi de ajutor nu numai în timpul pandemiei, ci vor sprijini reziliența și dezvoltarea partenerilor noștri în următorii ani. Prin urmare, părțile vor colabora pentru a facilita creșterea economică, pentru a stimula dezvoltarea durabilă și pentru a investi în continuare în transformarea digitală a Republicii Moldova, în conformitate cu legislația și cu bunele practici ale UE. Va fi esențial să se asigure aplicarea unor politici care să vizeze promovarea și diversificarea industriei tehnologiei informației, consolidarea competitivității acesteia, stimularea întreprinderilor nou-înființate și a cercetării și inovării digitale în toate sectoarele economiei. Dezvoltarea de programe de sprijin pentru digitalizarea IMM-urilor și colectarea de indicatori și de informații statistice în domeniul economiei digitale se vor număra printre priorități. În același timp, e-guvernanța și serviciile digitale ar trebui dezvoltate în continuare pentru a spori accesibilitatea, eficiența, transparența și responsabilitatea administrației publice, inclusiv în ceea ce privește cadrul și serviciile de investiții publice. Acestea trebuie să însoțească dezvoltarea și consolidarea competențelor digitale și a alfabetizării digitale a publicului larg. În plus, UE va sprijini punerea în aplicare a acordurilor privind roamingul și spectrul de frecvențe între Republica Moldova și alte țări partenere și, ca obiectiv pe termen mai lung, reducerea tarifelor de roaming pentru apelurile cu UE. Republica Moldova se va angaja să elimine barierele de ordin juridic și tehnic din calea unor astfel de acorduri, investind în continuare în transformarea digitală, oferind acces de înaltă calitate la rețele și servicii de comunicații sigure, la prețuri accesibile. Părțile vor colabora pentru a consolida responsabilitatea, capacitatea administrativă și independența autorității naționale de reglementare a comunicațiilor electronice din Republica Moldova – o condiție esențială pentru buna funcționare a pieței corespunzătoare. De asemenea, părțile vor colabora pentru a asigura cadre juridice, de politică și operaționale solide în materie de securitate cibernetică, pe baza legislației și a bunelor practici ale UE.

#### V. Societăți reziliente, echitabile și favorabile incluziunii

Părțile vor colabora pentru a asigura o administrație publică transparentă, centrată pe cetățeni și responsabilă, precum și alegeri sigure, libere și corecte.

Republica Moldova va continua să pună în aplicare Strategia de reformă a administrației publice (RAP) și strategiile subiacente. Aceasta înseamnă reorganizarea instituțiilor guvernamentale, a autorităților administrative și a întreprinderilor de stat în vederea sporirii responsabilității, a eficacității și a eficienței acestora. Înseamnă, de asemenea, continuarea ajustării sistemului de elaborare și coordonare a politicilor, inclusiv, după caz, a procedurilor de numire și a celor de demitere, pentru a spori incluziunea, coerența, eficiența, previzibilitatea și transparența procesului decizional. Se va asigura promovarea unei funcții publice solide și profesionale și a unui sistem modern de gestionare a resurselor umane. Republica Moldova va depune eforturi pentru a maximiza resursele puse la dispoziția cetățenilor la nivel local. Părțile vor colabora în vederea consolidării transparenței, a supravegherii și a responsabilității în ceea ce privește politica și gestionarea finanțelor publice. Se va pune în continuare accentul pe prudența bugetară, disciplina bugetară și execuția bugetară, în vederea consolidării proceselor de responsabilizare și a unei mai bune gestionări a rezultatelor. În acest scop, ar trebui continuată reforma controlului parlamentar și a supravegherii bugetului.



Părțile vor colabora în vederea consolidării rezilienței societății, a promovării coeziunii sociale și a protecției sociale în cadrul societății moldave, în vederea intensificării activității privind chestiunile legate de tineret și a adoptării de măsuri de prevenire a exodului creierelor, în vederea asigurării egalității de gen și a combaterii violenței domestice. Întrucât abordarea provocărilor legate de migrație este, de asemenea, o prioritate comună, părțile vor continua să colaboreze pentru a asigura mobilitatea și contactele interpersonale într-un mediu sigur și bine gestionat, cu respectarea competențelor UE și a competențelor naționale, și pentru a oferi sprijin migranților și refugiaților vulnerabili. Punerea în aplicare cu succes a acordului existent privind readmisia, precum și respectarea permanentă a criteriilor de referință relevante privind liberalizarea vizelor sunt esențiale. În completare, Parteneriatul pentru mobilitate UE-Republica Moldova va asigura un angajament durabil. Se vor lua în considerare inițiative privind migrația forței de muncă, care vizează consolidarea cooperării și îmbogățirea reciprocă a aptitudinilor și competențelor, ținându-se seama de impactul exodului creierelor asupra capitalului uman al țărilor partenere, respectându-se totodată legislația și competențele naționale existente. Pentru a facilita circulația transfrontalieră a persoanelor și a mărfurilor, se va consolida cooperarea tehnică și administrativă în materie de gestionare integrată a frontierelor. Investițiile în transformarea socială și economică la nivel local, inclusiv sporirea nivelului de acces al persoanelor la infrastructură fizică, utilități publice și condiții de viață îmbunătățite vor reprezenta o prioritate. Republica Moldova va asigura dreptul fundamental de acces la sănătate, în timp ce UE va sprijini consolidarea sectorului sănătății publice. Acesta va fi esențial pentru dezvoltarea unor mecanisme eficiente de răspuns în situații de criză în lupta împotriva bolilor transmisibile, inclusiv în ceea ce privește abordarea consecințelor pandemiei de COVID-19.

În sens mai larg, UE continuă să promoveze buna guvernare, drepturile omului, statul de drept, nediscriminarea, munca decentă, precum și valorile fundamentale și principiile umanitare în răspunsul la pandemia de COVID-19 și în cadrul redresării în urma acesteia.

Republica Moldova va asigura un cadru eficace și consolidat pentru ca organizațiile neguvernamentale (ONG-urile) să funcționeze liber și pentru a facilita consolidarea capacităților organizațiilor societății civile, în special ale celor care lucrează la nivel local, permițându-le să se implice în mod semnificativ în procesele de elaborare a politicilor, promovând reformele, furnizarea de servicii publice și responsabilitatea publică.

Republica Moldova va apăra libertatea, independența și pluralismul mass-mediei, respectând standardele UE și standardele universale, asigurând condiții pentru un univers mediatic liber și sănătos, promovând mass-media de calitate și la nivel local. Se va acorda prioritate asigurării unui consiliu al audiovizualului funcțional, imparțial, eficace și transparent. Republica Moldova va proteja și va promova dreptul de acces la informațiile de interes public și la raportarea corectă și imparțială.

Părțile vor încuraja schimburile de bune practici privind inițiativele de politică care vizează creșterea nivelului de educație în domeniul mass-mediei în societate (și anume, programele educaționale, programele școlare).

Punerea în aplicare a noului plan național de acțiune privind drepturile omului, cu accent pe apartenența la grupurile cele mai vulnerabile, va constitui o prioritate. Republica Moldova va asigura executarea efectivă a hotărârilor pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și va crea un mecanism eficient de control parlamentar asupra acestei executări.

### 3 **Prioritățile pe termen scurt și lung ale programului de asociere**

Părțile vor colabora în următoarele domenii:

#### I. **Democrație, drepturile omului și buna guvernare**

##### 1. **Norme și instituții care garantează democrația:**

- asigurarea desfășurării democratice a alegerilor prezidențiale, parlamentare și locale, în conformitate cu standardele convenite la nivel internațional și cu standardele europene. Asigurarea independenței și a profesionalizării Comisiei Electorale Centrale;
- asigurarea transparenței, a responsabilității și a legalității finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici și punerea în aplicare a unor mecanisme stricte, oportune și adecvate de supraveghere și de sancționare;
- asigurarea pluralismului politic și facilitarea reprezentării politice și a participării favorabile incluziunii a persoanelor care aparțin grupurilor vulnerabile și minorităților, inclusiv atingerea cotei de gen de 40 % pentru funcțiile electivă și obiectivul de a atinge o cotă similară în numirile la nivel central și la nivel de raion;

- asigurarea unor instituții guvernamentale și autorități administrative responsabile, transparente, eficiente, eficace și dotate cu resurse suficiente la nivel național și local, lipsite de corupție și de imixțiuni nejustificate;
- consolidarea rolului și a funcționării parlamentului, inclusiv prin asigurarea faptului că se iau măsurile necesare pentru alocarea resurselor și îmbunătățirea mecanismelor pentru un proces legislativ pe deplin transparent, previzibil și participativ; pentru numiri transparente în conformitate cu bunele practici internaționale și pentru o supraveghere și un control mai eficace ale executării legilor;
- modificarea legii privind transparența procesului decizional și a regulamentului de funcționare al parlamentului, pentru a defini mecanismul procedurii de urgență utilizate de parlament, precum și pentru a asigura participarea adecvată a societății civile;
- îmbunătățirea în continuare a platformei de e-legislație și introducerea sistemului de vot electronic în parlament;
- asigurarea independenței și a imparțialității sistemului judiciar, în conformitate cu standardele europene;
- consolidarea rolului Curții Constituționale prin îmbunătățirea cadrului juridic (inclusiv prin abrogarea Codului jurisdicției constituționale) și a mecanismelor instituționale în vederea creșterii ratei de executare a hotărârilor pronunțate de Curtea Constituțională și a recâștigării încrederii populației;
- asigurarea unui nivel salarial competitiv și a unui sistem profesional transparent și bazat pe merite în cadrul funcției publice, pentru a atrage și a păstra talentele.

## 2. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - asigurarea unui cadru instituțional eficace pentru protecția drepturilor omului, care să includă în special resurse umane și financiare adecvate;
  - punerea în aplicare a planului de acțiune privind drepturile omului pentru anii 2018-2022 și elaborarea și punerea în aplicare a unui nou document de politică pentru perioada de după 2022;
  - asigurarea faptului că abordarea bazată pe drepturile omului va fi integrată efectiv în viitoarele documente de politică guvernamentală;
  - asigurarea funcționării corespunzătoare a Consiliului Național pentru Drepturile Omului și a Secretariatului permanent pentru drepturile omului, ambele fiind esențiale pentru monitorizarea și evaluarea punerii în aplicare a planului de acțiune privind drepturile omului, precum și a recomandărilor primite din partea mecanismelor internaționale de protecție a drepturilor omului;
  - consolidarea funcției de Avocat al Poporului, inclusiv prin modificări legislative aduse legii privind Avocatul Poporului și legii privind avertizorii de integritate, prin punerea la dispoziție a resurselor umane și financiare și a unui sediu adecvat, în conformitate cu dispozițiile din Planul național de acțiune privind drepturile omului, pentru ca Avocatul Poporului să își poată îndeplini sarcinile în mod eficace;
  - asigurarea funcționării și a independenței depline a Mecanismului Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu articolul 18 punctul 3 din Protocolul opțional la Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante;
  - îmbunătățirea semnificativă a rezultatelor obținute în ceea ce privește executarea hotărârilor pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
  - ratificarea Protocolului nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale privind combaterea discriminării;
  - adoptarea și punerea în aplicare a modificărilor aduse legislației privind infracțiunile motivate de ură, pentru a o alinia la standardele europene. Intensificarea eforturilor de investigare și de contracarare a discursurilor de incitare la ură și a infracțiunilor motivate de ură, precum și de asigurare a accesului efectiv al victimelor la justiție;
  - consolidarea capacității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității („Consiliul pentru egalitate”) prin punerea la dispoziție a resurselor umane și financiare adecvate, precum și prin asigurarea unui nivel suficient de competențe juridice, și sporirea independenței și a eficacității acestui organism, în conformitate cu Recomandarea Comisiei Europene privind standardele aplicabile organismelor de promovare a egalității;

- asigurarea modificărilor care urmează să fie adoptate în ceea ce privește legea egalității și aplicarea legilor și a reglementărilor împotriva discriminării din orice motiv, inclusiv a Legii cu privire la asigurarea egalității;
  - sprijinirea creării și a consolidării capacităților instituțiilor naționale, începând cu structurile naționale din domeniul drepturilor omului, pentru a le dota astfel încât să facă față impactului generat de utilizarea inteligenței artificiale, pornind de la activități generale de sensibilizare cu privire la protecția drepturilor omului în spațiul digital;
  - asigurarea unui mediu sigur și propice pentru apărătorii drepturilor omului.
- în termen de șapte ani:
- asigurarea punerii efective în aplicare a Convenției-cadru a Consiliului Europei pentru protecția minorităților naționale;
  - punerea în aplicare a Strategiei de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru perioada 2017-2027;
  - îmbunătățirea punerii în aplicare a legislației privind accesibilitatea pentru persoanele cu handicap. Sporirea și îmbunătățirea gradului de accesibilitate la clădirile publice, transport și informații pentru persoanele cu handicap;
  - asigurarea unei aplicări efective a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu handicap;
  - ratificarea Protocolului opțional la Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap;
  - asigurarea respectării angajamentelor internaționale privind libertatea de religie sau de convingere, precum și a punerii acestora în aplicare.

### 3. Reforma administrației publice, inclusiv a gestionării finanțelor publice:

- evaluarea concluziilor și a evoluției în ceea ce privește situația de la adoptarea Strategiei din 2016 de reformă a administrației publice și luarea unor măsuri suplimentare de reformă în conformitate cu constatările desprinse în urma evaluării;
- continuarea utilizării periodice a evaluărilor de impact ex-ante și asigurarea estimării sistematice a costurilor reformelor. Consolidarea capacităților instituționale pentru ambele activități. Asigurarea funcționării forumurilor interministeriale de soluționare a conflictelor, atât la nivel administrativ, cât și la nivel politic;
- continuarea reorganizării instituțiilor guvernamentale, a autorităților administrative și a întreprinderilor de stat în vederea sporirii responsabilității, a eficacității și a eficienței acestora. Continuarea dezvoltării sistemului de elaborare și de coordonare a politicilor pentru a mări gradul de incluziune, coerența, eficiența, previzibilitatea și transparența procesului decizional;
- îmbunătățirea în continuare a calității și a accesibilității serviciilor publice, inclusiv prin consolidarea digitalizării acestora și prin punerea în aplicare a unor mecanisme solide de monitorizare, precum și a unor mecanisme de feedback privind experiența utilizatorilor. Asigurarea unei funcții publice profesionale și a unui sistem de gestionare a resurselor umane modern;
- continuarea reformei administrației publice în conformitate cu principiile administrației publice, în consultare cu societatea civilă, care să se implice tot mai mult, în vederea creării unei funcții publice responsabile, eficiente, transparente și bazate pe merite profesionale și pe date concrete, cu un cod deontologic propriu și independentă de imixtiunile politice;
- efectuarea unei analize a impactului configurației administrației publice locale asupra intereselor cetățenilor. Dezvoltarea unor modalități de consolidare a democrației, a autonomiei și a descentralizării la nivel local în conformitate cu toate standardele internaționale și europene, cu scopul de a asigura participarea cetățenilor la nivel local și de a îmbunătăți furnizarea de servicii la nivel local către cetățeni, inclusiv prin explorarea opțiunilor pentru o reformă administrativă teritorială;
- crearea de pachete de stimulente pentru facilitarea fuziunii voluntare și a dezvoltării socioeconomice la nivel local;
- UE va sprijini în continuare participarea structurilor autonome găgăuze în cadrul punerii în aplicare a politicilor publice relevante în conformitate cu Legea din 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei;

- îmbunătățirea guvernancei fiscale prin continuarea reformei gestionării finanțelor publice pe baza unei strategii naționale de gestionare a finanțelor publice;
- îmbunătățirea gestionării investițiilor publice pentru a spori eficiența investițiilor publice, inclusiv asigurarea transparenței procesului decizional privind alocarea fondurilor, dezvoltarea unei rezerve de proiecte pregătite pentru investiții, dezvoltarea capacităților de gestionare a proiectelor și a sistemelor de monitorizare pentru a îmbunătăți absorbția fondurilor și asigurarea unui nivel ridicat de calitate a proiectelor finalizate;
- dezvoltarea în continuare a răspunderii manageriale în sectorul public pe baza principiilor UE/SIGMA pentru controlul intern și auditul finanțelor publice;
- asigurarea unui nivel și mai ridicat de aliniere a auditului extern public la standardele Organizației Internaționale a Instituțiilor Supreme de Audit, sporirea calității și a impactului activității desfășurate de instituția supremă de audit, consolidarea controlului parlamentar și supravegherea finanțelor publice.

#### 4. Libertatea de exprimare:

- continuarea activităților de asigurare a libertății de exprimare, atât offline, cât și online, precum și a independenței mass-mediei, în conformitate cu recomandările Consiliului Europei, ale Uniunii Europene și ale OSCE;
- continuarea dialogului în vederea schimbului de bune practici cu privire la libertatea mass-mediei, pluralismul mass-mediei, dezincriminarea defăimării, protecția surselor jurnalistice și diversitatea culturală în cadrul mass-mediei;
- adoptarea unei noi legislații care să consolideze accesul la informații, la publicitate, precum și a unor măsuri de sprijin pentru mass-media, inclusiv pentru formularea și difuzarea de mesaje de interes public;
- pe baza conceptului de mass-media, adoptarea și punerea în aplicare a unei strategii și a programului său de măsuri, inclusiv prin dezvoltarea de mecanisme și capacități de monitorizare;
- abordarea discursului de incitare la ură în mass-media, inclusiv în mediul online și pe platformele de comunicare socială, precum și combaterea dezinformării;
- crearea condițiilor necesare pentru independența deplină, profesionalismul, funcționarea și responsabilitatea organismului de supraveghere audiovizuală (Consiliul audiovizualului) și a organismelor publice de radiodifuziune;
- sprijinirea organismelor autonome din presa scrisă și adoptarea unor măsuri de sprijinire a mass-mediei de la nivel local și regional;
- asigurarea competitivității pe piața publicității și asigurarea transparenței beneficiarilor finali și a afilierii politice;
- crearea unor instrumente eficiente și eficace în abordarea monopolizării piețelor de publicitate.

#### 5. Maltratarea și tortura:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - îmbunătățirea condițiilor de detenție pentru a le alinia la standardele europene. Îmbunătățirea în continuare a condițiilor din spațiile de detenție temporară;
  - punerea în aplicare a unor măsuri concrete de combatere a ierarhiei informale a deținuților în sistemul penitenciar din Republica Moldova, pentru a garanta securitatea și siguranța deținuților și pentru a le permite deținuților, în momentul eliberării, să aibă succes în comunitatea din exterior;
  - instituirea unui sistem adecvat de repartizare și clasificare a deținuților, instituirea unui sistem eficace de recrutare și formare a personalului din penitenciare și asigurarea supravegherii continue de către personal (inclusiv pe timp de noapte) în zonele de detenție;
  - asigurarea unui tratament medical adecvat pentru deținuți (inclusiv pentru cei aflați în arest preventiv);
  - consolidarea aplicării măsurilor preventive și a sancțiunilor neprivative de libertate în faza de urmărire penală;
  - asigurarea unei investigații și a unor sancțiuni eficace pentru cazurile sesizate de tortură și maltratare;

- abordarea și prevenirea torturii și a relelor tratamente în instituțiile psihiatrice și în centrele de detenție preventivă;
- în termen de șapte ani:
  - dezvoltarea unui sistem penitenciar responsabil, eficient, transparent și necorupt, profesionist și dotat cu resurse suficiente;
  - construirea unui nou penitenciar de înaltă calitate;
  - instituirea unui sistem progresiv de executare a sentințelor, în conformitate cu standardele și cu bunele practici europene și internaționale;
  - înființarea și amenajarea, în cadrul subdiviziunilor teritoriale ale poliției, de săli de audiere, de săli de prezentare pentru recunoașterea persoanelor răspunzătoare, de săli de reuniune în condiții de confidențialitate pentru persoanele suspectate/acuzate de către consiliul de apărare, precum și de săli de așteptare (tranzit), în conformitate cu standardele UE;
  - dezvoltarea sectorului penitenciarelor.

#### 6. Cooperarea cu societatea civilă:

- asigurarea punerii în aplicare a Legii cu privire la organizațiile necomerciale, care este menită să îmbunătățească cadrul juridic pentru participarea efectivă a societății civile la procesul decizional;
- adoptarea și punerea în aplicare a unui nou document de politică pentru dezvoltarea societății civile;
- promovarea și protejarea în continuare a unui mediu propice pentru societatea civilă. Intervenția în cazul campaniilor sistematice de defăimare și al atacurilor împotriva organizațiilor societății civile;
- consolidarea cadrului de participare a societății civile la dezvoltarea și monitorizarea punerii în aplicare a politicilor publice;
- promovarea și consolidarea sustenabilității financiare a societății civile. Punerea în aplicare a unui mecanism funcțional care să asigure alocarea transparentă și bazată pe merit a fondurilor de la stat către organizațiile societății civile, incluzând campanii de informare a publicului de către autoritățile de stat;
- sprijinirea spiritului civic și voluntar activ, precum și a antreprenoriatului social;
- organizarea de campanii de informare a publicului pentru a difuza informații exacte cu privire la rolul și importanța societății civile și pentru a le permite cetățenilor să se intereseze de inițiativele civice și să participe la acestea.

#### 7. Drepturile copilului:

- continuarea dezinstituționalizării copiilor și asigurarea faptului că numărul copiilor din instituții este redus treptat la „0”, iar astfel că dezinstituționalizarea este finalizată, dezvoltând totodată forme alternative de îngrijire;
- adoptarea „Programului de protecție a copilului”, în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020, și a planului de acțiune aferent;
- îmbunătățirea protecției copiilor lăsați în urmă din cauza migrației, inclusiv furnizarea de sprijin social și psihologic;
- abordarea problemei prevenirii delincvenței infantile sub egida Programului de protecție a copilului;
- abordarea problemei copiilor străzii, prin mecanisme de protecție socială, programe de reabilitare și de reintegrare;
- prevenirea și eradicarea tuturor formelor de violență împotriva copiilor victime și a potențialelor victime ale violenței, neglijenței, abuzului, exploatării, muncii copiilor, inclusiv prin asigurarea punerii efective în aplicare a Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale și a altor mecanisme internaționale relevante.
- prevenirea separării de familie și consolidarea reintegrării în familie și a dezinstituționalizării;
- asigurarea unei justiții adaptate copiilor, a reintegrării și a sprijinului pentru incluziune (infractori, victime și martori);

- consolidarea și sprijinirea abordărilor transsectoriale în ceea ce privește furnizarea de servicii copiilor și familiilor la nivel local și regional;
- punerea în aplicare a observațiilor finale ale Comitetului ONU pentru drepturile copilului și consolidarea cooperării societății civile și a instituțiilor independente pentru drepturile omului (Avocatul Poporului pentru drepturile copilului);
- asigurarea incluziunii sociale a copiilor aflați în situații vulnerabile și a copiilor cu handicap (bunăstare, educație, dezvoltare, protecție și sănătate);
- consolidarea competenței parentale pozitive pentru a asigura respectarea și protejarea drepturilor copiilor și adolescenților;
- consolidarea comportamentelor sănătoase în rândul copiilor, adolescenților și tinerilor (nutriție, activități fizice, prevenirea abuzului de substanțe, sănătatea sexuală și reproductivă, asistență psihologică pentru bolile transmisibile etc.);
- consolidarea participării copiilor, adolescenților și tinerilor la procesul decizional la diferite niveluri;
- consolidarea și sprijinirea educației formale și non-formale favorabile incluziunii prin abordări axate pe copii;
- asigurarea sensibilizării și a rezilienței digitale a copiilor, a adolescenților și a tinerilor și garantarea siguranței copiilor în mediul online;
- asigurarea unei formări cuprinzătoare și specializate a personalului care lucrează cu copiii (asigurarea respectării legii, sistemul judiciar, sănătatea, sectorul social etc.).

#### 8. Violența bazată pe gen:

- protejarea tuturor femeilor și fetelor împotriva tuturor formelor de violență și prevenirea, urmărirea penală și eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, inclusiv prin ratificarea și asigurarea punerii în aplicare depline a Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul);
- depunerea de eforturi pentru a schimba percepțiile legate de stereotipurile de gen și normele patriarhale care limitează egalitatea de drepturi pentru femei;
- sprijinirea implicării bărbaților în îngrijirea copiilor prin sensibilizarea cu privire la paternitate;
- colaborarea cu autorii infracțiunilor, pe baza bunelor practici internaționale, pentru a reduce și a preveni violența împotriva tuturor femeilor și fetelor;
- dezvoltarea unor programe de găzduire și asistență specializată pentru victimele violenței domestice, sexuale și bazate pe gen;
- asumarea unui rol proactiv al guvernului pentru protejarea și promovarea egalității de drepturi pentru femei și fete;
- acordarea unei priorități deosebite prevenirii tuturor formelor de violență bazată pe gen, precum și sprijinului pentru consolidarea și creșterea nivelului de participare a femeilor la prevenirea conflictelor și la procesele de pace, precum și a rolului de lider al acestora;
- punerea în aplicare a observațiilor finale ale Comitetului ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei;
- dezvoltarea de programe și servicii de consiliere psihologică pentru autorii infracțiunilor, menite să schimbe comportamentul și să promoveze o cultură antiviolență.

#### 9. Egalitatea de șanse:

- continuarea adoptării de măsuri pentru a asigura egalitatea pentru toți și pentru a combate discriminarea pe orice motiv, indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă, limbă, identitate de gen, orientare sexuală, capacitate sau alt motiv în viața socială, politică și economică, pentru a permite oportunități egale și echitabile;
- punerea în aplicare și monitorizarea legislației naționale care transpune Directiva privind egalitatea rasială (Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000);
- asigurarea punerii efective în aplicare a Convenției ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială;
- combaterea discriminării îndreptate împotriva tuturor comunităților minorităților etnice din Republica Moldova, în special a comunității rome;

- îmbunătățirea incluziunii și a egalității de șanse pentru romi și combaterea atitudinilor negative față de romi;
- asigurarea unui mecanism eficace de coordonare a egalității între femei și bărbați la nivel guvernamental;
- asigurarea colectării de date defalcate în funcție de sex și vârstă la nivel național pentru a sprijini procesul decizional (ex ante), punerea în aplicare a politicilor în diferite etape, monitorizarea și evaluarea (ex post) <sup>(?)</sup>;
- atingerea unei participări echilibrate a femeilor și a bărbaților <sup>(?)</sup> la nivel de conducere a puterii legislative și al administrației (instituții, organisme și agenții guvernamentale), a unui echilibru de gen în procesul decizional la nivel național și local;
- creșterea proporției femeilor în sectorul privat, îmbunătățirea condițiilor de muncă ale femeilor, combaterea exploatarea femeilor, inclusiv în activitățile agricole și de îngrijire informală, precum și dezvoltarea spiritului antreprenorial al femeilor din zonele rurale;
- eliminarea discriminării, a relexelor tratamente și a violenței împotriva femeilor din sistemul de sănătate;
- integrarea unei componente de egalitate de gen în activitatea sindicatelor, transformându-le în unii dintre principalii promotori ai egalității de gen la locul de muncă și în cadrul parteneriatului social;
- asigurarea reprezentării respectuoase și precise a femeilor și a bărbaților în cadrul campaniilor electorale, abordând în mod activ stereotipurile de gen;
- abordarea stereotipurilor de gen și a atitudinilor negative față de romi în conținutul mass-media.

#### 10. Drepturile sindicale și standardele fundamentale de muncă:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - asigurarea respectării drepturilor sindicale și a standardelor fundamentale de muncă, în conformitate cu standardele europene și convențiile Organizației Internaționale a Muncii (OIM);
  - elaborarea unei abordări pentru eliminarea muncii copiilor;
  - sprijinirea dezvoltării structurii asociațiilor patronale, consolidarea componenței acestora și crearea structurilor regionale ale asociațiilor patronale,
- *în termen de șapte ani:*
  - punerea în aplicare și monitorizarea abordării pentru eliminarea muncii copiilor;
  - realizarea de progrese în ceea ce privește asigurarea egalității și a nediscriminării pe piața forței de muncă.

#### II. Politica externă și de securitate

Reafirmând angajamentul față de principiile respectului pentru suveranitate și pentru integritatea teritorială și al inviolabilității frontierelor, dialogul și cooperarea în domeniul politicii externe și de securitate comune (PESC) vor fi consolidate în continuare, cu scopul de a promova convergența în materie de chestiuni externe și de securitate între UE și Republica Moldova. Acestea vor include următoarele activități:

- extinderea și consolidarea în continuare a cooperării și alinierii în domeniul politicii externe și de securitate, inclusiv al politicii de securitate și apărare comune (PSAC), inclusiv în conformitate cu principiile suveranității și integrității teritoriale, consfințite în Acordul de asociere UE-Moldova. Vor fi abordate astfel în special aspectele legate de prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză, stabilitatea regională, dezarmarea, neproliferarea, controlul armelor și controlul exporturilor, utilizând forurile bilaterale, internaționale și regionale;
- continuarea consultării în vederea dezvoltării capacităților pentru a contribui la gestionarea răspunsului la situații de criză la nivel național și internațional, precum și, eventual, la operațiile internaționale de menținere a păcii;

<sup>(?)</sup> În conformitate cu „Orientările privind îmbunătățirea colectării și utilizării datelor” emise de Grupul la nivel înalt privind nediscriminarea, egalitatea și diversitatea, subgrupul pentru date privind egalitatea, iulie 2018, disponibile la [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/ec-july-2018-guidelines-equality-data-collection.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/ec-july-2018-guidelines-equality-data-collection.pdf).

<sup>(?)</sup> În conformitate cu orientările Consiliului Europei, participarea echilibrată a femeilor și a bărbaților înseamnă că reprezentarea femeilor sau a bărbaților în orice organ decizional din viața politică sau publică nu ar trebui să fie mai mică de 40 % [Recomandarea Rec(2003)3 a Comitetului de Miniștri adresată statelor membre privind participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la procesul decizional politic și public].

- integrarea dimensiunii de gen în sectorul securității și promovarea participării la negocierile de pace și la procesele de pace a femeilor, precum și a rolului de lider al acestora;
- consolidarea în continuare a cooperării între Republica Moldova și UE în domeniul securității, în special în ceea ce privește contracararea amenințărilor hibride, consolidarea securității cibernetice și combaterea dezinformării;
- în domeniul consolidării capacităților împotriva amenințărilor hibride, acordarea de asistență Republicii Moldova în ceea ce privește: elaborarea protocolului operațional pentru contracararea amenințărilor hibride, instituirea unei capacități de alertă timpurie, sensibilizarea cu privire la amenințările hibride prin furnizarea de cursuri de formare și efectuarea de teste-pilot de rezistență;
- alinierea la standardele directivelor UE privind infrastructurile critice; sprijinirea eforturilor de îmbunătățire a rezilienței sectorului energetic în fața atacurilor cibernetice; sprijinirea îmbunătățirii conectivității în interiorul administrației publice, inclusiv a infrastructurii fizice necesare pentru schimbul de date, și a îmbunătățirii capacității naționale de protecție eficace împotriva atacurilor cibernetice;
- consolidarea în continuare a cooperării în ceea ce privește dezvoltarea capacităților de comunicare strategică, inclusiv combaterea dezinformării, sprijinirea consolidării libertății și pluralismului mass-mediei, precum și acordarea de asistență pentru protejarea mediului informațional din Republica Moldova împotriva dezinformării;
- promovarea cooperării practice pentru prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză, prin facilitarea participării Republicii Moldova la operații civile și militare de gestionare a situațiilor de criză conduse de UE și prin organizarea de activități de formare în domeniul PSAC;
- consolidarea cooperării în cadrul forurilor multilaterale, cu scopul de a sprijini o ordine bazată pe norme internaționale și în vederea unei alinieri sporite la pozițiile UE în cadrul forurilor multilaterale.

*Terorismul, neproliferarea armelor de distrugere în masă și transferurile ilegale de arme:*

- realizarea unui schimb avansat de informații privind organizațiile și grupările teroriste, activitățile acestora și rețelele lor de sprijin, în conformitate cu dreptul internațional și cu legislația adoptată de către părți, inclusiv prin intermediul Acordului privind cooperarea operațională și strategică dintre Republica Moldova și Europol, precum și prin intermediul Acordului de cooperare dintre Republica Moldova și Eurojust;
- continuarea punerii în aplicare a Rezoluției 2396 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite (RCSONU) și, în special, a schimbului de informații cu privire la persoanele suspectate de terorism, în vederea identificării, depistării și urmăririi penale a luptătorilor teroriști străini;
- consolidarea cooperării în chestiunile legate de materialele chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN) din perspectiva combaterii terorismului, a amenințărilor hibride și a reducerii riscului de dezastre, în urma aprobării Strategiei naționale pentru neproliferarea armelor de distrugere în masă (ADM) și pentru atenuarea riscurilor CBRN și prin acordarea de sprijin pentru consolidarea capacităților naționale de prevenire și de combatere a traficului de materiale CBRN, inclusiv prin asigurarea participării experților naționali la cursuri de formare și schimburi de informații;
- sprijinirea de către UE a cooperării personalizate în lupta împotriva traficului de arme de foc;
- monitorizarea punerii în aplicare a recomandărilor formulate de MONEYVAL cu privire la neproliferare;
- consolidarea capacităților legislative, strategice și operaționale de la nivel național pentru prevenirea, detectarea și combaterea fabricării, transferului și circulației ilegite de arme de calibru mic și armament ușor (SALW).

*Conflictul transnistrean*

Părțile vor colabora în vederea soluționării pașnice, cuprinzătoare și durabile a conflictului transnistrean, bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul granițelor sale recunoscute la nivel internațional. Cooperarea se va axa pe următoarele aspecte:

- menținerea în continuare a soluționării conflictului transnistrean ca unul dintre subiectele centrale de pe ordinea de zi a dialogului politic și a cooperării între părți, în așteptarea soluționării acestuia și fără a aduce atingere formatului de negociere stabilit;



- dezvoltarea unei abordări unificate, cuprinzătoare și coerente inter-agenții pentru a elabora și a pune în aplicare politici de reintegrare;
- consolidarea punerii în aplicare a activităților din cadrul măsurilor de consolidare a încrederii;
- continuarea dialogului constructiv cu toți omologii relevanți și, după caz, în cooperare cu Misiunea UE de asistență la frontieră, legat de situația de la segmentul central (transnistrean) al frontierei dintre Republica Moldova și Ucraina.

### III. **Libertate, securitate și justiție**

Părțile vor colabora în următoarele domenii:

#### *Independența sistemului judiciar:*

- continuarea elaborării, adoptării și punerii în aplicare a legislației privind justiția și agențiile de aplicare a legii, pentru a asigura independența, responsabilitatea, imparțialitatea, integritatea, profesionalismul și eficiența sistemului judiciar, inclusiv a serviciului de urmărire penală, care ar trebui să fie libere de orice imixtiune nejustificată, politică sau de altă natură, precum și asigurarea unei toleranțe zero față de corupție și prevenirea tuturor tipurilor de comportament corupt;
- asigurarea punerii în aplicare a Strategiei privind asigurarea independenței și a integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia;
- garantarea independenței și a responsabilității organelor autonome ale sistemului judiciar și ale serviciului de urmărire penală, în special prin alinierea cadrului legislativ privind componența Consiliul Superior al Procurorilor și a Consiliului Superior al Magistraturii la standardele europene, inclusiv prin modificări constituționale;
- consolidarea punerii în aplicare corespunzătoare a conceptului de independență a sistemului judiciar și a conceptului de autonomie a serviciului de urmărire penală, pentru a menține responsabilitatea instituțională și individuală, dar și pentru a preveni orice imixtiune externă nejustificată, în special în cauze individuale;
- asigurarea independenței funcționale a celor două unități de procuratură specializate – pentru combaterea corupției la nivel înalt și pentru combaterea criminalității organizate;
- punerea în aplicare a normelor privind imunitatea funcțională a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu standardele europene și cu cele mai bune practici internaționale;
- sporirea gradului de integritate a judecătorilor și a procurorilor, inclusiv prin consolidarea mecanismelor existente, cum ar fi verificări ale declarațiilor de avere și de interese personale și proceduri disciplinare obiective, eficiente și transparente;
- asigurarea faptului că numirea candidaților la funcțiile judiciare și de urmărire penală și promovarea judecătorilor și a procurorilor sunt efectuate de o autoritate independentă, printr-o procedură transparentă și bazată exclusiv pe merite, respectându-se criteriile obiective stabilite prin lege și în conformitate cu standardele europene;
- îmbunătățirea în continuare a sistemelor de evaluare a performanței judecătorilor și a procurorilor, în conformitate cu standardele și bunele practici europene;
- dezvoltarea în continuare a formării judiciare ca tip de formare multidisciplinară și practică, complementară educației juridice, destinată în principal transmiterii de tehnici și valori profesionale, cu accent pe profesia de judecător;
- finalizarea procesului de reorganizare teritorială a instanțelor, precum și de evaluare a fezabilității optimizării procuraturii.

#### *Prevenirea și combaterea fraudei și a corupției; asigurarea recuperării activelor:*

- consolidarea capacităților financiare, operaționale și în materie de resurse umane ale agențiilor anticorupție, asigurarea accesului la baze de date relevante și îmbunătățirea coordonării și a cooperării între agenții, cu o delimitare clară a competențelor și a sarcinilor;
- raționalizare în vederea asigurării celei mai eficiente defalcări a competențelor agențiilor anticorupție, cu accent pe îmbunătățirea capacităților de combatere a corupției la nivel înalt;
- reglementarea unui mecanism obligatoriu de cooperare între agențiile de combatere a corupției;

- consolidarea cooperării juridice și operaționale internaționale prin intermediul echipelor comune de anchetă, al asistenței juridice reciproce și al mecanismelor grupului operativ pentru a asigura anchete transnaționale (transfrontaliere) eficiente și eficace în cazurile de corupție la nivel înalt;
- consolidarea sistemului de declarații electronice, inclusiv a componentei de e-learning, precum și a altor capacități operaționale și analitice ale Autorității Naționale de Integritate, prin reconfigurarea structurii organizatorice a Autorității Naționale de Integritate în ceea ce privește cadrul existent de personal/stat de plată, și îmbunătățirea cadrului juridic care reglementează declarațiile de avere și conflicte de interese și controlul acestora, inclusiv prin acordarea autorizațiilor oficiale necesare și prin recunoașterea solicitării/primirii de date în format electronic de la persoane juridice în cadrul procedurilor de validare de către inspectorii de integritate;
- asigurarea punerii în aplicare, a monitorizării și a actualizării eficace a Strategiei de recuperare a mijloacelor financiare sustrate în urma fraudei bancare;
- consolidarea capacității și a capabilităților Agenției de Recuperare a Bunurilor Infractionale și îmbunătățirea rezultatelor obținute în ceea ce privește punerea sub sechestru, confiscarea, gestionarea și recuperarea finală a bunurilor provenite din infracțiuni;
- promovarea bunelor practici în ceea ce privește aplicarea confiscării extinse în cazurile de corupție la nivel înalt, de forme grave de criminalitate și de criminalitate organizată, precum și de spălare de bani;
- asigurarea aprobării și punerii în aplicare a noii strategii naționale anticorupție ca instrument-cheie pentru prevenirea și combaterea corupției la toate nivelurile;
- continuarea sensibilizării cu privire la diferite forme și tipuri de corupție și la modalitățile de prevenire a acestora;
- îmbunătățirea sistemului de investigare și urmărire penală a funcționarilor de nivel înalt pentru cazuri de corupție, asigurându-se transparența și imparțialitatea procedurilor judiciare, printre altele prin crearea condițiilor pentru o acoperire mediatică deschisă. În acest sens, Procuratura Anticorupție ar trebui să se axeze pe corupția la nivel înalt și să își consolideze capacitățile în vederea combaterii corupției la nivel înalt;
- Procuratura Anticorupție ar trebui să promoveze cooperarea judiciară internațională cu omologii săi străini în ceea ce privește anchetarea cazurilor de corupție la nivel înalt și de spălare de bani, în special având în vedere caracterul transnațional al infracțiunilor;
- obținerea de rezultate mai tangibile în ceea ce privește combaterea corupției prin îmbunătățirea rezultatelor în materie de combatere a corupției, prin anchete mai bine fundamentate, precum și prin sancțiuni mai disuasive și prin executarea condamnărilor, în special în cazul funcționarilor de nivel înalt;
- asigurarea asistenței și a cooperării efective cu instituțiile și organismele relevante ale UE, inclusiv cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) în cazul controalelor și al inspecțiilor la fața locului legate de gestionarea și controlul fondurilor UE, precum și cu Parchetul European (EPPO) pentru anchetele și urmărirea penală desfășurate de acesta privind infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, în conformitate cu normele și procedurile aplicabile;
- continuarea apropierei legislației Republicii Moldova de acquis-ul UE în domeniul combaterii fraudei și punerea în aplicare a dispozițiilor legislației UE, astfel cum se prevede în anexele relevante la acordul de asociere.

*Combaterea spălării banilor, a finanțării terorismului și a criminalității financiare:*

- asigurarea punerii în aplicare corespunzătoare și a respectării depline a cadrului juridic de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, în conformitate cu cadrul juridic relevant al UE și cu standardele Grupului de Acțiune Financiară Internațională (GAFI);
- monitorizarea punerii în aplicare a recomandărilor formulate de MONEYVAL în cadrul celei de a cincea runde a procesului de evaluare reciprocă;
- adoptarea unei strategii naționale actualizate privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului și asigurarea punerii sale efective în aplicare pentru a îmbunătăți sistemul de combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, în conformitate cu recomandările MONEYVAL și GAFI;
- consolidarea în continuare a capacității și a capabilităților unității de informații financiare și asigurarea bunei sale cooperări cu omologii din statele membre ale UE;

- asigurarea transparenței
  - a) prin identificarea eficientă cu ajutorul unei verificări coerente în registrul beneficiarilor reali la momentul înregistrării entității juridice;
  - b) prin asigurarea accesului public la datele de bază ale registrului beneficiarilor reali și la datele de bază privind entitățile juridice;
  - c) prin asigurarea accesului online al agențiilor naționale de aplicare a legii și al funcționarilor responsabili cu recuperarea activelor la registrul conturilor de plăți, în conformitate cu cerințele UE și ale GAFI.
- consolidarea cooperării juridice și operaționale internaționale prin intermediul echipelor comune de anchetă, al asistenței juridice reciproce și al mecanismelor grupului operativ pentru a asigura anchete transnaționale (transfrontaliere) eficiente și eficace în cazurile de spălare de bani la nivel înalt.

*Prevenirea și combaterea criminalității organizate:*

- elaborarea unui nou document de politică cuprinzător privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, pe baza strategiei anterioare pentru perioada 2011-2019;
- crearea și îmbunătățirea efectivă a unui sistem de anchete financiare paralele axat pe identificarea, înghețarea și confiscarea activelor provenite din criminalitatea organizată;
- dezvoltarea unui sistem eficace de cooperare cu Europol, cu Eurojust și cu alți parteneri internaționali în cadrul anchetării grupurilor de criminalitate organizată, al identificării, al înghețării și al confiscării activelor provenite din criminalitatea organizată și aflate în străinătate;
- raționalizare în vederea asigurării celei mai eficiente repartizări a competențelor în materie de combatere a infracțiunilor fiscale și economice între diferitele autorități;
- consolidarea participării autorităților din Republica Moldova la Proiectul de analiză a criminalității organizate din Europa de Est (EEOC);
- dezvoltarea capacităților și a capabilităților Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare, în conformitate cu standardele europene și cu bunele practici la nivel local și național.

*Poliția/autoritățile de aplicare a legii:*

- elaborarea unui nou document de politică privind ordinea și securitatea publică, care să definească rolurile și mandatul instituțiilor relevante (inclusiv poliția și carabinierii) în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, ținând seama de provocările existente și de bunele practici internaționale;
- promovarea cooperării operaționale și strategice cu Europol, inclusiv prin schimbul de informații operaționale și strategice;
- o implicare mai puternică în cadrul ciclului de politici ale UE privind criminalitatea internațională organizată și gravă/EMPACT;
- continuarea reformei cuprinzătoare a poliției, în conformitate cu standardele și bunele practici europene, în vederea dezvoltării în continuare a unei forțe polițienești accesibile, responsabile, eficiente, transparente, libere de corupție, profesioniste și dotate cu resurse suficiente la nivel național și local;
- consolidarea responsabilității și asigurarea faptului că nu există nicio influență necorespunzătoare asupra poliției;
- îmbunătățirea cooperării operaționale (interoperabilitate) dintre serviciile și unitățile de informații financiare, de poliție, de inspecție financiară, fiscale și vamale, prin intermediul interoperabilității și al schimburilor de date (de exemplu, pe bază de acorduri adaptate privind schimbul de date). Ar trebui numiți ofițeri de legătură între servicii, pentru a facilita cooperarea operațională. Ar trebui să se aibă în vedere schimburile de personal în scopuri de formare.
- continuarea dezvoltării Centrului integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL) ca entitate autonomă din punct de vedere funcțional în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare”, pentru a asigura o pregătire de bază și de specialitate adecvată la locul de muncă, inclusiv o pregătire înalt specializată, după caz. Pe baza Acordului de lucru din 2012 între Republica Moldova și Academia de Poliție a UE (CEPOL), CIPAL va dezvolta o strânsă relație operațională cu CEPOL și cu instituțiile de formare a forțelor polițienești din statele membre ale UE.

*Drogurile ilicite:*

- continuarea cooperării în materie de prevenire a consumului de droguri prin intermediul proiectelor și programelor regionale și prin alinierea deplină a politicilor în materie de droguri la pozițiile UE. Asigurarea punerii în aplicare a Strategiei naționale antidrog pentru anii 2020-2027 și asigurarea participării depline la programul „EU4Monitoring Drugs” gestionat de Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie;
- crearea și operaționalizarea Agenției Naționale Antidrog.

*Traficul de persoane:*

- asigurarea continuării punerii în aplicare a Strategiei naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2018-2023;
- consolidarea capacităților instituțiilor de aplicare a legii, ale instituțiilor de urmărire penală și a instituțiilor judiciare pentru a asigura cooperarea cu agențiile UE și statele membre ale UE în ceea ce privește prevenirea și combaterea traficului de persoane;
- consolidarea capacităților de identificare timpurie, precum și de furnizare de asistență și sprijin eficiente/adecvate tuturor victimelor sau potențialelor victime ale traficului de persoane, inclusiv asistență juridică, medicală, psihologică și socială prin intermediul autorităților/ONG-urilor profesionale, având în vedere o abordare specifică genului și sensibilă la nevoile copiilor.

*Criminalitatea informatică:*

- intensificarea eforturilor de combatere a criminalității informatice, inclusiv prin crearea unui cadru juridic și instituțional cuprinzător, în conformitate cu Convenția de la Budapesta;
- colaborarea cu instituțiile partenere ale UE în ceea ce privește capacitățile de formare și consolidarea capabilităților tehnice pentru a combate în mod eficace criminalitatea informatică.

*Securitatea cibernetică:*

- asigurarea punerii în aplicare a măsurilor legate de componenta de securitate cibernetică a Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia;
- consolidarea securității cibernetică prin transpunerea în dreptul intern a Directivei (UE) 2016/1148 a Parlamentului European și a Consiliului din 6 iulie 2016 privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și a sistemelor informatice în Uniune („Directiva NIS”);
- identificarea și desemnarea în mod oficial a unei echipe naționale de răspuns la urgențe cibernetică (CERT) și stabilirea unei diviziuni clare a muncii și a competențelor între agențiile implicate în asigurarea securității cibernetică;
- elaborarea unei abordări în vederea consolidării cooperării în domeniul securității cibernetică prin intermediul schimbului de informații și de bune practici, în special cu privire la utilizarea setului de instrumente pentru securitatea rețelelor 5G, elaborat de UE.

*Protecția datelor:*

- continuarea armonizării cadrului juridic național în domeniul protecției datelor cu caracter personal cu legislația UE, cu accent special pe Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului și pe Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului;
- continuarea punerii în aplicare a cadrului juridic privind protecția datelor cu caracter personal în toate sectoarele, pentru a asigura un nivel înalt de protecție a datelor cu caracter personal, în conformitate cu instrumentele și standardele europene și internaționale.

*Mobilitatea, migrația, azilul și gestionarea frontierelor:*

- în termen de trei-patru ani:
  - asigurarea respectării susținute a tuturor criteriilor de referință privind liberalizarea vizelor, precum și a recomandărilor formulate de Comisie în rapoartele din cadrul mecanismului privind suspendarea exceptării de la obligativitatea vizelor;

- continuarea asigurării punerii efective în aplicare a acordului de readmisie între UE și Republica Moldova;
- consolidarea cooperării operaționale pentru obținerea unei scăderi rapide a numărului de cereri de azil nefondate depuse de resortisanții Republicii Moldova în spațiul Schengen+;
- organizarea în continuare a campaniilor de informare și de sensibilizare cu privire la drepturile și obligațiile aferente regimului de călătorii fără viză;
- consolidarea în continuare a gestionării frontierelor, inclusiv a cooperării eficiente între autoritățile naționale relevante (de exemplu, polițiștii de frontieră și autoritățile vamale), și menținerea calității ridicate a verificărilor la frontiere și a supravegherii frontierelor;
- consolidarea cooperării operaționale privind gestionarea frontierelor de-a lungul frontierei dintre UE și Republica Moldova, inclusiv consolidarea schimbului de informații strategice și operaționale, dar fără a se limita la aceasta;
- consolidarea în continuare a cooperării cu Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (Frontex), inclusiv a cooperării privind gestionarea integrată a frontierelor, formarea, observatorii din regiune în cadrul operațiunilor comune și schimbul de informații prin intermediul Rețelei de analiză a riscurilor din cadrul Parteneriatului estic („EaP-RAN”);
- elaborarea unui nou concept de dezvoltare strategică în domeniul migrației și azilului, în vederea punerii în aplicare a obiectivelor guvernamentale prevăzute în strategia națională de dezvoltare și a obiectivelor Pactului mondial privind migrația, la care Republica Moldova a aderat;
- pregătirea și punerea în aplicare a unui nou document de politică privind migrația și azilul (pe baza lecțiilor învățate din strategia anterioară pentru perioada 2011-2020 și a provocărilor actuale);
- oferirea în continuare de asistență pentru reintegrarea cetățenilor Republicii Moldova și elaborarea unui nou document de politică pentru a sprijini reintegrarea resortisanților Republicii Moldova care se întorc din străinătate (pe baza nevoilor emergente și a lecțiilor învățate din punerea în aplicare a planului de acțiune pentru perioada 2017-2020), precum și integrarea persoanelor care aparțin comunităților vulnerabile și marginalizate, abordând totodată cauzele profunde ale migrației ilegale din cadrul acestor grupuri specifice;
- continuarea dezvoltării cooperării practice în cadrul Parteneriatului pentru mobilitate UE-Republica Moldova;
- consolidarea schimbului de informații în cadrul propus în noul pact privind migrația și azilul;
- *în termen de șapte ani:*
  - punerea la dispoziție în continuare a infrastructurii, a echipamentelor tehnice, a sistemelor informatice și a resurselor financiare și umane adecvate, în conformitate cu Strategia națională de management integrat al frontierei de stat (GIF) și cu planul de acțiune privind implementarea acestuia ale Republicii Moldova;
  - elaborarea și punerea în aplicare a celui de al patrulea document de politică privind managementul integrat al frontierei de stat (pe baza lecțiilor învățate din strategia anterioară pentru perioada 2018-2023);
  - consolidarea infrastructurii existente (inclusiv a centrelor de detenție) și a personalului organismelor responsabile, în vederea returnării efective a resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală și/sau care tranzitează ilegal teritoriul Republicii Moldova, asigurarea respectării drepturilor omului în cazul migranților aflați în custodie publică;
  - consolidarea în continuare a cadrului de integrare existent prin intermediul centrelor de integrare și, în special, promovarea în continuare a integrării persoanelor care aparțin comunităților vulnerabile și marginalizate și abordarea în continuare a cauzelor profunde ale migrației ilegale din cadrul acestor grupuri specifice;
  - continuarea punerii în aplicare efective a legislației în domeniul azilului, care oferă un cadru solid pentru protecția persoanelor care necesită protecție internațională, consolidând infrastructura centrului de cazare;
  - adoptarea unei abordări integrate în domeniul diasporei și consolidarea capacităților autorităților naționale și locale în chestiunile legate de diaspora;
  - dezvoltarea unor modalități mai eficiente de a oferi sisteme de migrație legală și circulară, inclusiv sisteme de migrație a forței de muncă, cu respectarea totodată a legislației și competențelor naționale existente, precum și cu respectarea deplină a drepturilor omului pentru toți lucrătorii migranți.

*Cooperare juridică:*

- intensificarea cooperării între Republica Moldova și Eurojust;
- aderarea la convenții multilaterale privind cooperarea judiciară în materie civilă, în special la Convenția din 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă sau comercială;
- depunerea de eforturi în vederea aderării la convenții multilaterale privind protecția copiilor și a punerii în aplicare a acestora, în special la convențiile în materie de drept al familiei ale Conferinței de la Haga de drept internațional privat, cum ar fi Convenția din 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor și Convenția din 2007 privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei, pe baza rezultatelor studiilor de fezabilitate care trebuie efectuate.

**IV. Cooperare economică și sectorială**

Părțile vor coopera pentru a stimula dezvoltarea economică și integrarea economică printr-o cooperare sectorială mai aprofundată. Republica Moldova va informa periodic UE cu privire la stadiul apropierii legislative prin intermediul subcomitetelor specializate și, după caz, cu acordul ambelor părți, UE va oferi asistență și expertiză pentru a ajuta Republica Moldova în acest proces.

**1. Politici climatice**

Părțile vor colabora pentru a consolida dialogul și cooperarea în domeniul schimbărilor climatice, vizând următoarele obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - cooperarea cu Republica Moldova pentru elaborarea și punerea în aplicare a unui document de politică pe termen lung privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, care să reflecte abordarea la nivelul întregii economii a Pactului verde european;
  - continuarea cooperării cu Republica Moldova și sprijinirea acesteia în procesul de preluare a obiectivelor Pactului verde european;
  - colaborarea cu societatea civilă, cu tineretul și cu părțile interesate de la nivel local în vederea integrării cu scopul de a crește gradul de conștientizare a impactului schimbărilor climatice, astfel încât să se determine schimbări comportamentale pozitive;
  - continuarea apropierii legislative de legislația UE referitoare la politicile climatice, cuprinsă în acordul de asociere și în contextul Comunității Energiei;
  - cooperare în vederea punerii în aplicare a Acordului de la Paris;
  - în cadrul măsurilor de redresare ecologică post-COVID-19, depunerea de eforturi pentru ca economia să devină mai rezilientă la schimbările climatice și mai ecologică și pentru a se atinge obiectivele în materie de mediu și de climă.
- *în termen de șapte ani:*
  - cooperarea cu Republica Moldova în vederea dezvoltării unui sistem de comercializare a certificatelor de emisii sau a altor mecanisme de stabilire a prețului carbonului;
  - colaborarea cu Republica Moldova pentru a atinge neutralitatea climatică a economiei sale până în 2050.

**2. Mediu**

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - continuarea apropierii de legislația UE în materie de mediu în ceea ce privește documentele de politică, actele cu putere de lege și legislația secundară relevante, în special în ceea ce privește gestionarea deșeurilor, epurarea apelor uzate, gestionarea durabilă a apei, poluarea industrială, substanțele chimice, protecția naturii, dezvoltarea și gestionarea pădurilor, calitatea aerului și schimbările climatice;

- finalizarea reformei instituționale în acest sector pentru a institui o administrație solidă în domeniul mediului, care să dispună de personalul și de alocările bugetare necesare pentru punerea în aplicare și asigurarea respectării acquis-ului UE în domeniul mediului. Elaborarea și punerea în aplicare a instrumentelor economice în domeniul mediului;
  - cooperarea cu Republica Moldova în ceea ce privește dezvoltarea economiei verzi și circulare și asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor Pactului verde european;
  - inițierea procesului de promovare a sistemului de management de mediu și audit (EMAS) în vederea încurajării organizațiilor și instituțiilor publice să își îmbunătățească performanțele în materie de mediu și de dezvoltare durabilă;
  - cooperarea în ceea ce privește punerea în aplicare a acordurilor multilaterale de mediu la care UE și Republica Moldova sunt părți;
  - cooperarea în domenii specifice precum accelerarea reîmpăduririi/împăduririi și silvicultura durabilă, protejarea biodiversității și gestionarea adecvată a zonelor protejate;
  - cooperarea în vederea consolidării gestionării resurselor de apă ale Republicii Moldova în context transfrontalier, prin adoptarea bunelor practici de la nivelul UE;
  - cooperarea în ceea ce privește punerea în aplicare a politicilor menite să asigure gestionarea durabilă a resurselor de apă ale fluviului Nistru, la nivel de bazin hidrografic, dacă este cazul;
  - crearea unei rețele eficiente a societății civile pe teme de mediu, cu capacități solide de participare efectivă la procesul decizional;
  - asigurarea respectării eficiente a legislației de mediu,
- *în termen de șapte ani:*
- cooperarea cu Republica Moldova în vederea continuării progreselor în direcția instituirii unei economii moderne, eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor și competitive, în conformitate cu principiile economiei circulare și ale dezvoltării cu emisii scăzute și cu obiectivele Pactului verde european, inclusiv prin integrarea preocupărilor legate de mediu în toate sectoarele economiei.

### 3. Economia și societatea digitală

Părțile vor coopera, după caz, pentru a realiza punerea în aplicare oportună și integrală a legislației UE, menționată în anexele relevante la Acordul de asociere UE-Republica Moldova. În plus, părțile vor coopera pentru a consolida armonizarea piețelor digitale cu UE și între țările Parteneriatului estic și pentru a promova inițiative relevante la nivel național în Republica Moldova. Părțile vor încuraja adoptarea datelor gratuite și deschise și a serviciilor oferite de Programul spațial al UE, în special Galileo, Copernicus și Serviciul european geostaționar mixt de navigare (EGNOS), care au un potențial important pentru economia digitală și pentru elaborarea de politici bazate pe date concrete. Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
- continuarea apropierii legislației Republicii Moldova de legislația UE în domeniul comunicațiilor electronice și al infrastructurii pentru date spațiale;
  - colaborarea cu UE în vederea unei eventuale recunoașteri reciproce a serviciilor electronice de încredere, ca principal rezultat al proiectului EU4Digital;
  - punerea în aplicare în Republica Moldova a Acordului regional de roaming și a Acordului regional privind spectrul de frecvențe radio între cele șase țări ale Parteneriatului estic;
  - punerea în aplicare în Republica Moldova a strategiei naționale privind comunicațiile în bandă largă, în conformitate cu legislația UE și cu bunele practici, în special în ceea ce privește securitatea infrastructurilor digitale;
  - sprijinirea punerii în aplicare a agendei privind guvernarea electronică, cu accent pe serviciile electronice transfrontaliere pentru cetățeni și întreprinderi, ca rezultat semnificativ al proiectului EU4Digital,

- în termen de șapte ani:
  - consolidarea economiei digitale în Republica Moldova, în special în ceea ce privește competențele digitale, programele de educație în domeniul TIC, recurgerea la date și la servicii spațiale, inovarea digitală și ecosistemele întreprinderilor nou-înființate, precum și securitatea cibernetică;
  - facilitarea guvernantei digitale prin standardizarea datelor spațiale pentru transformarea digitală în conformitate cu bunele practici ale UE.

#### 4. Educație, formare, tineret și sport

Părțile vor colabora în vederea modernizării generale și a asigurării calității sistemelor de educație și formare. Această cooperare va include activități pentru:

- continuarea reformelor în domeniul educației pentru a spori eficiența și relevanța ofertei educaționale;
- elaborarea și punerea în aplicare a unei noi Strategii de dezvoltare a educației „Educația-2030” și a programului de implementare;
- digitalizarea procesului educațional. Integrarea inovării și a aspectelor digitale în toate contextele educative;
- o mai bună conectare și integrare a educației, cercetării și inovării pentru a contribui la dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova;
- încurajarea unei abordări strategice a educației și formării profesionale pentru a asigura accesibilitatea, calitatea și relevanța acesteia;
- consolidarea cooperării, a capacităților și a mobilității prin intermediul programelor și inițiativelor UE și promovarea participării active a Republicii Moldova la programele Erasmus+ și ale Corpului european de solidaritate;
- îmbunătățirea calității formării inițiale și la locul de muncă a cadrelor didactice și creșterea atractivității carierelor didactice, precum și îmbunătățirea dezvoltării carierelor didactice;
- îmbunătățirea calității materialelor didactice, inclusiv a manualelor adaptate la noile programe de învățământ;
- consolidarea unei abordări strategice a politicii pentru tineret, intensificarea schimburilor de informații și a cooperării în domeniul educației non-formale;
- consolidarea educației și formării favorabile incluziunii la toate nivelurile;
- crearea unui ecosistem de învățare pe tot parcursul vieții, inclusiv validarea funcțională a experienței profesionale anterioare.

Ca parte a eforturilor globale de îmbunătățire a calității și relevanței sistemului educațional și a legăturilor mai strânse cu piața forței de muncă, părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- în termen de trei-patru ani:
  - continuarea adaptării învățământului profesional și universitar, inclusiv în domenii precum educația medicală, la cerințe minime de formare europene;
  - reforma universităților din Republica Moldova, în special a celor pedagogice, atât în ceea ce privește optimizarea resurselor, cât și în ceea ce privește relevanța și conținutul programelor de studiu;
  - consolidarea sistemului de control al calității, inclusiv prin internaționalizarea evaluării;
  - continuarea consolidării măsurilor anticorupție la nivelul consiliului de administrație;
  - integrarea educației și formării profesionale (EFP) în școli și a educației și formării profesionale duale, pentru a spori relevanța și capacitatea de inserție profesională;
  - realizarea unei runde complete de formare a cadrelor didactice în conformitate cu noile programe de învățământ;
  - crearea unei baze de date fiabile în domeniul educației, astfel încât să se poată realiza reforme bazate pe date concrete, urmate de evaluarea măsurilor luate;
  - actualizarea cadrului de politică în domeniul educației, în conformitate cu lecțiile învățate;
  - îmbunătățirea în continuare a capacității instituționale a tuturor administrațiilor și agențiilor relevante implicate în guvernanta educației.



Părțile vor colabora, de asemenea, în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- schimbul de informații și de bune practici în domeniul sportului și al activităților fizice, cu accent pe stiluri de viață sănătoase, mediu, valorile sociale și educaționale ale sportului și buna guvernare în sport;
- continuarea cooperării pentru organizarea anuală a Săptămânii europene a sportului.

#### 5. Sănătatea publică

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- elaborarea unui nou document de politică în domeniul sănătății, cu o componentă de e-sănătate, pentru a îmbunătăți accesul la serviciile de sănătate și calitatea acestora;
- abordarea aspectelor de gen ale sănătății, în special luându-se în considerare riscurile și bolile specifice femeilor;
- elaborarea și implementarea Planului multianual de dezvoltare instituțională a Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP);
- punerea în aplicare a unui nou program național privind prevenirea și controlul bolilor netransmisibile pentru reducerea poverii bolilor, în vederea reducerii prevalenței factorilor de risc și a îmbunătățirii controlului bolilor, în conformitate cu Agenda 2030 pentru ODD;
- creșterea gradului de alfabetizare în domeniul sănătății, prin capacitatea comunităților și a populației de a adopta un stil de viață mai sănătos;
- consolidarea colaborării în domeniul sănătății publice, în special în vederea unei mai bune pregătiri pentru pandemii și a punerii în aplicare a regulamentelor sanitare internaționale, precum și consolidarea sistemelor de sănătate;
- continuarea apropierei legislative de legislația UE în domeniul bolilor transmisibile și al calității și siguranței organelor umane destinate transplantului;
- pregătirea și începerea punerii în aplicare a orientărilor Consiliului Internațional pentru Armonizarea Cerințelor Tehnice de Înregistrare a Produselor Farmaceutice de Uz Uman (ICH).

#### 6. Dezvoltarea economică și oportunități de piață

Părțile vor coopera pentru a sprijini Republica Moldova să creeze o economie de piață pe deplin funcțională și să își apropie treptat politicile de cele ale Uniunii Europene, în conformitate cu principiile directe de stabilitate macroeconomică, finanțe publice solide, sistem financiar solid și sustenabilitate a balanței de plăți. În special, această cooperare va contribui la îndeplinirea următoarelor obiective:

- monitorizarea evoluțiilor macroeconomice, discutarea principalelor provocări în materie de politică și realizarea unui schimb de informații cu privire la bunele practici prin consolidarea dialogului macroeconomic regulat, în vederea îmbunătățirii calității procesului de elaborare a politicilor economice;
- consolidarea în continuare a independenței, a competențelor de reglementare și a capacității Băncii Naționale a Moldovei și a Comisiei Naționale a Pieței Financiare în materie de politici de reglementare și de supraveghere a sectorului financiar pentru asigurarea solidității acestui sector;
- partajarea experiențelor UE în materie de politică monetară și a cursului de schimb, inclusiv cu privire la rolul internațional al monedei euro în vederea dezvoltării în continuare a capacităților Republicii Moldova în aceste domenii;
- consolidarea politicii privind proprietate de stat pentru a spori eficiența întreprinderilor de stat și a reduce riscurile fiscale, avizarea privatizării deschise, competitive și transparente, în conformitate cu cele mai bune practici ale UE;
- îndeplinirea criteriilor pentru a adera în cele din urmă la zona unică de plăți în euro (SEPA);
- îmbunătățirea capacităților instituționale, a eficienței, a transparenței și a cadrului de reglementare în domeniul concurenței.

#### 7. Dreptul societăților comerciale, contabilitatea și auditul și guvernanta corporativă

Părțile vor colabora pentru a pregăti Republica Moldova în ceea ce privește punerea în aplicare a dreptului UE și a instrumentelor internaționale enumerate în anexele relevante la acordul de asociere, vizând în special:

- apropierea în continuare a legislației Republicii Moldova referitoare la audit și contabilitate de instrumentele UE și de cele internaționale, astfel cum sunt enumerate în anexa II la AA;
- realizarea unui schimb de informații prompte, relevante și precise cu privire la situația actuală a legislației existente și la conformitatea acesteia cu dreptul UE, în baza formatului convenit între părți, în vederea punerii în aplicare a dreptului UE conform calendarului convenit;
- identificarea domeniilor în care trebuie să se pună la dispoziție formare, consolidare a capacităților și expertiză;
- continuarea punerii în aplicare a reformei sistemului de inspectorate și de diverse organisme de inspecție, în vederea creșterii eficienței și a reducerii posibilităților de corupție, cu obiectivele finale de a îmbunătăți mediul de afaceri și de a consolida aplicarea legislației și a standardelor;
- dezvoltarea capacității administrative a instituțiilor de stat ale Republicii Moldova implicate în punerea în aplicare a dreptului societăților comerciale, a contabilității și auditului și a guvernantei corporative;
- inițierea unor dezbateri cu privire la instituirea unui registru al proprietății efective pentru companii;
- îmbunătățirea cadrului de reglementare în ceea ce privește soluționarea insolvenței/închiderii întreprinderilor.

#### 8. Ocuparea forței de muncă, politicile sociale și egalitatea de șanse

Părțile vor colabora pentru a asigura locuri de muncă decente și condiții de muncă echitabile pentru toți, pentru a consolida egalitatea de șanse și accesul la piața muncii, pentru a combate sărăcia și excluziunea socială. Părțile vor colabora pentru a asigura locuri de muncă decente și condiții de muncă echitabile:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - finalizarea alinierii legislației Republicii Moldova la legislația UE în domeniul muncii și al securității și sănătății în muncă (SSM), în conformitate cu termenele prevăzute în acordul de asociere, și asigurarea conformității cu standardele Organizației Internaționale a Muncii (OIM);
  - instituirea unui sistem eficace de inspecție a muncii pentru SSM și drepturile și condițiile de muncă și alinierea acestuia la standardele OIM (cadrul juridic și capacitatea);
  - elaborarea unei abordări privind munca nedeclarată și munca informală;
  - consolidarea capacităților Observatorului pieței forței de muncă;
  - asigurarea unui dialog social și a unor negocieri colective eficace,
- *în termen de șapte ani:*
  - punerea în aplicare în mod eficace a legislației în domeniul muncii și al SSM, în special prin:
    - consolidarea capacității administrative și de aplicare a legii, în special a inspectoratului muncii și a organismelor judiciare relevante;
    - formarea partenerilor sociali și a altor părți interesate relevante, a judecătorilor etc. și creșterea gradului de sensibilizare;
  - punerea în aplicare și monitorizarea abordării privind munca nedeclarată și munca informală.

#### *Consolidarea egalității de șanse și a accesului pe piața forței de muncă*

- *în termen de trei-patru ani:*
  - elaborarea unei abordări politice de încurajare a unei participări sporite pe piața muncii;
  - consolidarea abordărilor politice de sprijinire a tranziției tinerilor către piața muncii;

- consolidarea capacității administrației și a instituțiilor responsabile cu elaborarea și punerea în aplicare a politicilor sociale și de ocupare a forței de muncă, în special la nivelul serviciilor de ocupare a forței de muncă și al serviciilor sociale;
  - îmbunătățirea accesului egal al femeilor la piața muncii și urmărirea atingerii egalității între bărbați și femei în ceea ce privește munca remunerată, inclusiv prin protejarea adecvată a lucrătoarelor gravide și prin asigurarea egalității de gen în ceea ce privește salariile,
- în termen de șapte ani:
- consolidarea capacității administrației și a instituțiilor responsabile cu elaborarea și punerea în aplicare a politicilor sociale și de ocupare a forței de muncă, în special la nivelul serviciilor de ocupare a forței de muncă și al serviciilor sociale;

#### *Lupta împotriva sărăciei și a excluziunii sociale*

- în termen de trei-patru ani:
- asigurarea faptului că sistemul de protecție socială sprijină activarea (participarea pe piața muncii) și asigurarea caracterului adecvat și a sustenabilității sistemelor de asistență socială și de pensii.

### 9. Protecția consumatorilor

Pentru a pregăti punerea în aplicare a dreptului UE și a instrumentelor internaționale menționate în anexa relevantă la acordul de asociere, părțile vor colabora pentru îndeplinirea următoarelor obiective:

- în termen de trei-patru ani:
- implementarea Planului multianual de dezvoltare instituțională a Agenției pentru Protecția Consumatorilor (APC);
  - implementarea Planului multianual de dezvoltare instituțională a Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor (ANSA);
  - revizuirea transpunerii Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 privind cooperarea în materie de protecție a consumatorului (CPC) în virtutea înlocuirii sale cu Regulamentul (UE) 2017/2394 CPC începând cu 17 ianuarie 2020, prin care sunt introduse competențe și cerințe minime suplimentare pentru autoritățile competente și alte dispoziții relevante,
  - ajungerea la un acord asupra adăugării Directivei 2013/11/UE privind soluționarea alternativă a litigiilor în materie de consum (Directiva privind SAL în materie de consum) pe lista acquis-ului UE în materie de protecție a consumatorilor cu care trebuie să se realizeze alinierea;
- în termen de șapte ani:
- instituirea și activarea unui sistem național care să permită comunicarea eficientă între părțile interesate de la nivel național cu privire la produsele de consum nealimentare periculoase și la retragerea acestora, inspirat de Sistemul de informare rapidă al UE;
  - pe baza evaluării de către UE a conformității sistemului național relevant cu Directiva privind siguranța generală a produselor, părțile vor discuta eventualele etape care trebuie parcurse în cadrul cooperării lor;
  - instituirea și activarea unui sistem de schimb de informații cu privire la produsele de consum alimentare periculoase, pe baza unui model UE de sistem de alertă rapidă pentru alimente și furaje;
  - integrarea diferitelor puncte de control al siguranței alimentelor (puncte de control la frontieră, servicii fitosanitare și de sănătate animală și Centrul Național de Verificare și Certificare a Producției Vegetale și Solului) într-un singur sistem informatic de management integrat;
  - continuarea dezvoltării și punerii în aplicare a procedurilor de gestionare, analiză și control bazate pe riscuri pentru produsele alimentare și nealimentare;
  - evaluarea periodică a Planului multianual de dezvoltare instituțională a APC și, dacă este necesar, revizuirea acestuia;
  - evaluarea periodică a Planului multianual de dezvoltare instituțională a ANSA și, dacă este necesar, revizuirea acestuia;
  - alinierea în continuare a cadrelor juridice și normative SPS ale Republicii Moldova cu acquis-ul UE;

- continuarea apropierei treptate a legislației Republicii Moldova de legislația relevantă a UE și de instrumentele internaționale relevante;
- încurajarea dezvoltării asociațiilor independente pentru protecția consumatorilor, și a contactelor între reprezentanții consumatorilor, precum și încurajarea colaborării între autorități și ONG-urile care își desfășoară activitatea în domeniul protecției consumatorilor;
- consolidarea capacității administrative în ceea ce privește asigurarea protecției consumatorilor în Republica Moldova, în special prin instruirea funcționarilor guvernamentali și a altor reprezentanți ai intereselor consumatorilor cu privire la transpunerea legislației UE și la punerea în aplicare și asigurarea respectării ulterioare a acesteia.

## 10. Statistici

Părțile vor colabora pentru a asigura respectarea de către Sistemul Statistic Național al Republicii Moldova a legislației UE privind statisticile, prevăzută în „Eurostat Statistical Requirements Compendium” (Compendiumul de cerințe statistice al Eurostat), precum și respectarea Codului de bune practici al statisticilor europene, care stabilește principiile de elaborare, producere și difuzare a statisticilor în cadrul Sistemului Statistic European. Părțile vor colabora în mod special în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - asigurarea independenței profesionale a Biroului Național de Statistică și a altor autorități naționale (producători de statistici oficiale);
  - dezvoltarea capacității Biroului Național de Statistică, a Băncii Naționale a Moldovei și a altor producători naționali de statistici oficiale;
  - modernizarea sistemelor informatice ale Biroului Național de Statistică și ale Băncii Naționale a Moldovei. Modernizarea ar trebui să includă consolidarea infrastructurii TIC (pentru Biroul Național de Statistică) în cadrul juridic existent și punerea în aplicare a noilor tehnologii, a metodelor și metodologiilor actualizate în procesul de producție a statisticilor și de difuzare a datelor;
  - consolidarea coordonării în cadrul sistemului statistic național, incluzând identificarea, aprobarea și formalizarea celorlalte autorități naționale (producători de statistici oficiale);
  - consolidarea managementului calității, în conformitate cu standardele europene de calitate, precum și consolidarea capacităților Biroului Național de Statistică în vederea adoptării unui sistem de management al calității;
  - elaborarea de orientări privind evaluarea și raportarea sistematică a calității în conformitate cu standardele europene de calitate;
  - standardizarea clasificării non-răspunsurilor în cazul tuturor anchetelor privind gospodăriile;
  - elaborarea unui plan de punere în aplicare a dispozițiilor Legii cu privire la statistica oficială referitoare la obținerea accesului gratuit la sursele de date administrative în scopuri statistice și instituirea de mecanisme formale de eliminare a barierelor existente din calea accesului la date individuale în scopuri statistice;
  - actualizarea și îmbunătățirea politicilor de difuzare și comunicare;
  - pregătirea și desfășurarea recensământului populației și al locuințelor în cadrul runde din 2020;
  - consolidarea în continuare a capacităților de formare ale Biroului Național de Statistică, inclusiv prin dezvoltarea unui centru de formare continuă în domeniul statisticii,
- *în termen de șapte ani:*
  - dezvoltarea de date suficiente și solide pentru a permite Republicii Moldova să adere la Tabloul de bord european privind inovarea;
  - efectuarea unei evaluări sectoriale a domeniilor statistice specifice (cel puțin 5) în raport cu conformitatea cu standardele statistice europene și adaptarea procesului de producție și difuzare a datelor în conformitate cu recomandările;
  - consolidarea procedurilor privind politica de confidențialitate în materie de protecție a datelor și a orientărilor aferente, în conformitate cu legea privind statisticile și cu standardele UE.

## 11. Fiscalitate și aspecte vamale

Părțile vor continua să coopereze în domeniul vamal și fiscal. Cooperarea va include activități pe termen scurt și mediu în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- continuarea apropierii legislative în domeniul vamal prin punerea în aplicare a Codului vamal 2021, în conformitate cu Codul vamal al Uniunii și cu alte acte enumerate în anexa XXVI la acordul de asociere;
- punerea în aplicare a etapei 5 a Noului sistem computerizat de tranzit și aderarea la Convenția privind un regim de tranzit comun (în prezent, Republica Moldova are doar statut de observator);
- continuarea procesului de asigurare a recunoașterii reciproce a operatorilor economici autorizați (AEO);
- punerea în aplicare a unui sistem eficient de monitorizare a importurilor de produse accizabile (alcool și produse din tutun) scutite de plata taxelor vamale, a accizelor și a taxei pe valoarea adăugată (TVA). Acțiunile propuse vor fi realizate prin aplicarea unor marcaje speciale și prin reducerea plafoanelor de calificare a contrabandei ca infracțiune pentru aplicarea răspunderii penale;
- îmbunătățirea capacității administrației fiscale în scopul evitării acumulării arrieratelor, asigurării colectării eficiente a impozitelor și consolidării combaterii fraudei fiscale și evitării obligațiilor fiscale;
- continuarea dezvoltării cooperării cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și cu administrațiile fiscale ale statelor membre ale UE prin schimbul de noi experiențe și tendințe în domeniul fiscalității;
- asigurarea punerii în aplicare a recomandărilor formulate de experții Forumului global al OCDE privind transparența și schimbul de informații în scopuri fiscale;
- asigurarea faptului că reglementările privind magazinele scutite de taxe vamale („duty-free”), pe deplin conforme cu cele ale UE sunt menținute, limitând vânzările scutite de taxe la călătorii care pleacă în străinătate pe cale aeriană sau maritimă;
- consolidarea cooperării cu Oficiul European de Luptă Antifraudă și cu Parchetul European în ceea ce privește lupta împotriva contrabandei cu țigări;
- revizuirea și consolidarea sancțiunilor prevăzute de Codul penal și Codul contravențional pentru a asigura un efect disuasiv adecvat în ceea ce privește prevenirea și combaterea contrabandei și a evaziunii fiscale;
- aderarea la protocolul Convenției-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății pentru controlul tutunului în vederea eliminării comerțului ilicit cu produse din tutun;
- alinierea legislației naționale la dispozițiile legislației UE în conformitate cu anexa relevantă la acordul de asociere, și anume dispozițiile privind TVA-ul și accizele:

### *Produse din tutun*

- creșterea treptată a accizelor la tutun până la pragul minim al UE, în conformitate cu acordul de asociere;

### *Accize la alcool*

- alinierea legislației la Directiva UE privind structura accizelor la alcool și băuturi alcoolice, asigurând alinierea la structura UE;

### *Impozitarea produselor energetice și a electricității*

- alinierea legislației la dispozițiile din anexa relevantă la acordul de asociere, asigurând alinierea la pragul minim al UE.

## 12. Politica industrială și antreprenorială

Părțile vor colabora pentru îmbunătățirea în continuare a mediului de afaceri și de reglementare din Republica Moldova, pentru stimularea investițiilor și a activităților comerciale ale tuturor tipurilor de întreprinderi, cu accent pe IMM-uri, inclusiv pe microîntreprinderi. Această cooperare va include, dar nu se va limita la:

- adoptarea și punerea în aplicare a noului program de dezvoltare sectorială a IMM-urilor pentru perioada 2021-2025, pe baza celei mai recente evaluări a Small Business Act;

- consolidarea capacității Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) de a pune în aplicare programe de sprijin pentru IMM-uri;
- facilitarea participării Republicii Moldova la noul program pentru piața unică, competitivitate și întreprinderi [partea privind competitivitatea întreprinderilor și a întreprinderilor mici și mijlocii, incluzând acțiuni ulterioare privind Rețeaua întreprinderilor europene (EEN) și Erasmus pentru tineri antreprenori];
- consolidarea rolului asociațiilor de afaceri (inclusiv al asociațiilor sectoriale), în vederea îmbunătățirii dialogului public-privat;
- colaborare, inclusiv cu instituții financiare internaționale, pentru a îmbunătăți în continuare accesul IMM-urilor la finanțare;
- consolidarea furnizorilor de servicii de dezvoltare a afacerilor;
- promovarea implementării practicilor ecologice de către IMM-uri în procesele lor de lucru în vederea utilizării eficiente a resurselor și a unei economii durabile;
- stimularea elaborării de programe și instrumente pentru creșterea competitivității IMM-urilor, pe baza unei abordări privind specializarea inteligentă la nivel național și regional;
- facilitarea transferului de tehnologie și consolidarea cunoștințelor, a capacităților și a disponibilității IMM-urilor de a pune în aplicare inovații;
- sprijinirea transformării digitale a sectorului privat prin facilitarea alfabetizării digitale, stimularea automatizării și a utilizării inteligenței artificiale;
- consolidarea antreprenoriatului social, în special în zonele rurale, ca abordare comercială fezabilă pentru IMM-urile din Republica Moldova, pentru a reduce inegalitățile sociale, a crea locuri de muncă și a facilita accesul grupurilor dezavantajate la oportunitățile economice;
- cooperarea cu Republica Moldova și sprijinirea acesteia pentru a adopta măsuri eficiente și bazate pe dovezi în vederea sprijinirii IMM-urilor din Republica Moldova și a angajaților acestora în timpul pandemiei de COVID-19 și în etapa de redresare post-COVID-19.

### 13. Agricultura și dezvoltarea rurală

Părțile vor coopera în ceea ce privește apropierea politică și legislativă de politica agricolă comună (PAC) a UE și, în special, în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- promovarea modernizării agriculturii, a dezvoltării sectoarelor cu valoare adăugată și cu potențial de export, asigurând totodată transferul de cunoștințe către fermieri;
- asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale, în special combaterea eroziunii solului, sprijinirea agriculturii ecologice și punerea în aplicare a acțiunilor în domeniul climei;
- reducerea vulnerabilității sectorului agricol în fața pericolelor climatice;
- îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale, inclusiv prin diversificarea activităților economice în zonele rurale și prin dezvoltarea turismului rural;
- implementarea în continuare a abordării LEADER și extinderea cooperării cu grupurile de acțiune locală. Integrarea acesteia în politicile naționale de dezvoltare rurală;
- elaborarea, promovarea și punerea în aplicare de programe sectoriale pentru subsectoare agricole specifice;
- dezvoltarea capacităților administrațiilor centrale și locale în ceea ce privește politicile de dezvoltare rurală;
- consolidarea capacității Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură în vederea asigurării transparenței, a eficienței și a previzibilității ajutorului de stat plătit;
- elaborarea și punerea în aplicare a programului NARDS 2020+.

### 14. Pescuitul și politica maritimă

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - promovarea unei abordări integrate a afacerilor acvatice, marine și maritime prin instituirea unui mecanism de coordonare interministerială privind afacerile maritime, compus din ministerele și serviciile relevante, care să conducă activitățile de punere în aplicare a Agendei maritime comune pentru Marea Neagră și a Strategiei UE pentru regiunea Dunării și să creeze sinergii relevante între ele;

- contribuirea în mod activ la punerea în aplicare a Agendei maritime comune pentru Marea Neagră, sprijinirea identificării proiectelor eligibile pentru finanțare și participarea la reuniunile periodice ale grupului său de coordonare;
- consolidarea cooperării bilaterale și multilaterale și sprijinirea activității din cadrul Comisiei Generale pentru Pescuit în Marea Mediterană (CGPM) în vederea înregistrării unor noi progrese în ceea ce privește sustenabilitatea pescuitului și îndeplinirea obligațiilor internaționale în materie de pescuit și acvacultură;
- sprijinirea punerii în aplicare a Declarației ministeriale de la Sofia din 2018 privind sustenabilitatea pescuitului în Marea Neagră și dezvoltarea durabilă a acvaculturii și a noii strategii CGPM 2030;
- intensificarea cooperării tehnice și științifice în cadrul forurilor de acvacultură ale CGPM, în special centrele de acvacultură din Marea Neagră, pentru a stimula dezvoltarea durabilă a acvaculturii;
- asigurarea faptului că navele care participă la pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN) incluse pe listele organizațiilor regionale de gestionare a pescuitului nu sunt înmatriculate în registrul de stat al navelor al Republicii Moldova;
- asigurarea faptului că toate navele implicate în activități de pescuit și activități conexe, inclusiv capturarea, prelucrarea, furnizarea sau transportarea peștelui, sunt considerate nave de pescuit și nu mai sunt înmatriculate sub pavilionul Republicii Moldova. Termenul „navă de pescuit” prevăzut în legislația națională a Republicii Moldova ar trebui să fie în concordanță cu instrumentele internaționale referitoare la pescuit în acest context;
- cooperarea activă pentru combaterea pescuitului INN;
- în termen de șapte ani:
  - promovarea gestionării durabile a resurselor de acvacultură și înregistrarea de progrese în ceea ce privește colectarea de date în domeniul acvaculturii;
  - îmbunătățirea eficienței piețelor în ceea ce privește standardele de comercializare și a trasabilității produselor pescărești;
  - continuarea punerii în aplicare a Agendei maritime comune pentru Marea Neagră și a actualizărilor acesteia, prin intermediul unor proiecte concrete și al unui angajament politic de promovare a economiei albastre durabile, atât la nivel național, cât și la nivel regional.

## 15. Energie

Părțile vor continua să colaboreze îndeaproape în vederea îmbunătățirii securității energetice a Republicii Moldova, inclusiv prin creșterea eficienței energetice, precum și prin diversificarea rutelor și a surselor de aprovizionare a transportatorilor de energie. Obiectivul comun rămâne crearea unei piețe competitive și transparente a energiei în Republica Moldova și integrarea acesteia în piața energiei din UE, prin apropierea treptată de legislația UE în domeniul energiei. Republica Moldova va acorda prioritate energiei din surse regenerabile și eficienței energetice ca bază pentru tranziția energetică rațională din punct de vedere ecologic și acceptabilă din punct de vedere social a țării, în conformitate cu obiectivul UE de neutralitate climatică până în 2050. Părțile vor colabora în special în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

### *Securitatea energetică:*

- îmbunătățirea securității energetice printr-o mai mare diversificare a rutelor și surselor de aprovizionare a transportatorilor de energie, cum ar fi dezvoltarea în continuare a surselor regenerabile de energie la nivel local, precum și finalizarea și consolidarea interconexiunilor energetice cu UE. În special:
  - facilitarea utilizării depline pe piața gazelor a conductei Ungheni-Chișinău, recent finalizată, prin asigurarea aplicării corespunzătoare a dispozițiilor legale conexe din legislația primară și secundară, inclusiv a codurilor rețelilor de gaze, pentru a permite tipuri suplimentare de aprovizionare în condiții concurențiale și un grad mai mare de interconectivitate cu UE;
  - finalizarea interconectării cu sistemul de energie electrică din România în vederea diversificării aprovizionării cu energie electrică a Republicii Moldova;
- în termen de trei-patru ani:
 

### *Integrarea piețelor energiei:*

  - continuarea efectuării de demersuri în direcția integrării în mai mare măsură a pieței energiei din Republica Moldova cu cea din UE;

- creșterea treptată a gradului de apropiere a legislației Republicii Moldova în domeniul energiei de legislația UE, în conformitate cu anexa VIII (revizuită) la acordul de asociere și cu obligațiile care decurg din Tratatul de instituire a Comunității Energiei;
- punerea în aplicare deplină a celui de al treilea pachet privind energia. Prin urmare, finalizarea disocierii tarifelor din sectoarele energiei electrice și gazelor cât mai curând posibil, în conformitate cu angajamentele asumate în temeiul Tratatului de instituire a Comunității Energiei și în strânsă consultare cu Secretariatul Comunității Energiei, cu scopul de a înregistra progrese în ceea ce privește liberalizarea pieței, de a permite accesul real al terților și deschiderea pieței și de a asigura independența, precum și responsabilitatea autorității naționale de reglementare, în vederea asigurării unui mediu de reglementare transparent și stabil;
- creșterea transparenței în sectorul energiei electrice pentru a dezvolta un climat de investiții atractiv și stabil prin abordarea condițiilor instituționale, juridice, fiscale și de altă natură.

#### *Eficiența energetică, energia din surse regenerabile – tranziția către neutralitatea climatică*

- îmbunătățirea eficienței energetice în general, dar cu prioritate în sectorul construcțiilor;
- creșterea ponderii surselor regenerabile de energie în sectorul energetic, asigurându-se totodată faptul că aprovizionarea cu energie rămâne sigură și accesibilă pentru consumatori și întreprinderi. În acest scop, este esențial ca piața energiei să fie pe deplin integrată, interconectată și digitalizată treptat;
- pe baza Legii privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, dezvoltarea de scheme de sprijin, de norme administrative și de alte măsuri pentru a încuraja utilizarea pe scară mai largă a surselor regenerabile de energie, asigurându-se totodată faptul că aprovizionarea cu energie rămâne sigură și accesibilă pentru consumatori și întreprinderi;
- crearea unui cadru de investiții favorabil și stabil, bazat pe piață, în vederea creșterii investițiilor în energia din surse regenerabile, utilizând bunele practici ale UE;
- asigurarea decarbonizării la cel mai mic cost posibil prin integrarea inteligentă a surselor regenerabile de energie, a eficienței energetice și a altor soluții durabile în toate sectoarele.

#### *Securitatea nucleară*

- în termen de șapte ani:
  - cooperarea în ceea ce privește gestionarea în condiții de siguranță a deșeurilor radioactive în Republica Moldova prin sprijinirea punerii în aplicare a Strategiei naționale pentru gestionarea deșeurilor radioactive din 2017.

## 16. Transporturi

Părțile vor colabora pentru a asigura punerea în aplicare în continuare a legislației UE menționate în anexele la acordul de asociere și pentru a sprijini Republica Moldova în acest sens, cu accent pe conectivitate, siguranță rutieră și sisteme de transport durabile. Această cooperare va include activități pentru:

- în domeniul conectivității:
  - punerea în aplicare a dispozițiilor Acordului privind spațiul aerian comun între Uniunea Europeană și Republica Moldova, care are potențialul de a stimula turismul și, prin urmare, dezvoltarea economică a țării;
  - cooperarea cu Republica Moldova pentru elaborarea și punerea în aplicare a unui nou document de politică națională în domeniul transportului (mobilității), inclusiv a unui document de politică națională în domeniul maritim;
  - îmbunătățirea standardelor privind siguranța, securitatea și mediul marin, ceea ce ar conduce la îmbunătățirea performanței Republicii Moldova ca stat de pavilion în temeiul Memorandumului de înțelegere de la Paris privind controlul statului portului;
  - cooperarea cu Republica Moldova în vederea reformării sectorului transportului pe căile navigabile interioare, inclusiv prin consolidarea capacităților și a instituțiilor;
  - punerea în aplicare a proiectelor de infrastructură identificate prin extinderea rețelei centrale orientative TEN-T și incluse în planul indicativ de acțiune pentru investiții în TEN-T al Comisiei din ianuarie 2019. Punerea în aplicare a proiectelor prioritare identificate în planul de acțiune ar trebui să conducă la finalizarea extinderii orientative a rețelei centrale TEN-T până în 2030, având drept rezultat legături de transport mai bune, mai eficiente și mai sigure între UE și Republica Moldova. Luarea în considerare a dezvoltării în continuare a rolului de punte al bazinului Mării Negre în ceea ce privește conectivitatea,



- în domeniul siguranței rutiere
  - îmbunătățirea sistemului actual de colectare a datelor privind siguranța rutieră din Republica Moldova prin dezvoltarea unei baze de date naționale privind siguranța rutieră, care ar putea servi drept bază pentru o politică mai adaptată în domeniul siguranței rutiere (politica de siguranță rutieră și documentele de planificare a punerii în aplicare),
- în domeniul sistemelor de transport durabile
  - reformarea sectorului feroviar pentru a dispune de servicii feroviare competitive, fiabile și sigure, care ar putea contribui la trecerea transportului de mărfuri de la transportul rutier la cel feroviar, contribuind astfel la un sector al transporturilor mai durabil;
  - îmbunătățirea mobilității urbane în vederea decarbonizării sectorului transporturilor și dezvoltarea unei cooperări mai strânse în domeniul planificării mobilității urbane durabile;
  - organizarea în comun de campanii de sensibilizare destinate publicului pentru a sensibiliza cetățenii cu privire la modalități alternative de mobilitate în orașe, cum ar fi mersul cu bicicleta și transportul public, pentru a reduce poluarea și congestiunea traficului;
  - acordarea de sprijin pentru adoptarea de vehicule eficiente din punct de vedere energetic în vederea reducerii poluării și a îmbunătățirii performanței de mediu a sectorului transporturilor;
  - luarea în considerare de către statele membre ale UE a posibilității de a deschide treptat piața transporturilor rutiere, pe baza progreselor realizate de Republica Moldova în ceea ce privește transpunerea acquis-ului UE relevant.

## 17. Turismul

Părțile vor colabora pentru a consolida dezvoltarea unui sector al turismului competitiv și durabil, ca factor de creștere economică și de creare de locuri de muncă.

## 18. Dezvoltare regională

Părțile vor coopera pentru dezvoltarea regională în Republica Moldova, având drept scop coeziunea economică, socială și teritorială cu UE. Se acordă o atenție deosebită creșterii competitivității și dezvoltării durabile a regiunilor, reducerii disparităților și îmbunătățirii calității vieții cetățenilor, utilizării oportunităților de colaborare și axării pe elaborarea și punerea în aplicare a strategiei de specializare inteligentă, pe punerea în aplicare a Strategiei macroregionale a UE pentru regiunea Dunării și pe cooperarea în cadrul programelor transnaționale și transfrontaliere ale UE cu statele membre.

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- în termen de trei-patru ani:
  - consolidarea în continuare a participării Republicii Moldova la Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării, pentru a beneficia de schimbul de experiență și de bune practici cu regiunile participante din statele membre ale UE;
  - consolidarea capacității adecvate la nivel național/regional/local pentru a participa în cadrul tuturor programelor de cooperare transfrontalieră (CTF);
  - participarea proactivă la elaborarea programelor Interreg NEXT de cooperare transfrontalieră 2021-2027 (România-Republica Moldova și bazinul Mării Negre) și a Programului Interreg Dunărea 2021-2027, inclusiv consolidarea capacităților structurilor necesare de gestionare și control;
  - continuarea punerii în aplicare a programelor de cooperare transfrontalieră din cadrul IEV pentru perioada 2014-2020 și a viitoarei programări a cooperării transfrontaliere pentru perioada 2021-2027 (Programul operațional comun România-Republica Moldova și Programul operațional comun „Bazinul Mării Negre”) și a Programului de cooperare transnațională pentru regiunea Dunării, Interreg V-B;
  - continuarea lucrărilor privind strategia de specializare inteligentă (S3) și finalizarea procesului de descoperire antreprenorială (EDP) în 2020. Aplicarea S3 în domeniile de politică relevante pentru stabilirea deciziilor de investiții în cercetare și inovare. În plus, efectuarea de investiții în consolidarea capacităților și în guvernarea strategiei, în special prin crearea unui mecanism de coordonare interministerial și a unui cadru solid de punere în aplicare,

- în termen de șapte ani:
  - elaborarea unui nou document de politică pentru dezvoltare regională pe întregul teritoriu al țării, cu scopul de a sprijini o creștere economică mai echilibrată a țării în ansamblu;
  - părțile vor coopera pentru a valorifica oportunitățile oferite de prioritățile S3 în vederea realizării obiectivelor naționale stabilite în politicile de sprijinire a dezvoltării urbane, a antreprenoriatului, a capitalului uman, a dezvoltării de noi competențe, de sprijinire a inovării (antreprenoriatului), a cercetării și dezvoltării, în politica economică și industrială, în scopul convergenței către practica existentă în statele membre ale UE. Prioritățile S3 se bazează pe dovezi și sunt stabilite în urma unui proces participativ realizat sub îndrumarea Centrului Comun de cercetare, care este serviciul relevant al Comisiei. Aplicarea priorităților S3 în domeniile de politică relevante, în special în politica regională națională, în politica de cercetare și inovare și, mai ales, în programarea fondurilor IVCDCl – Europa globală. Monitorizarea aplicării strategiei și revizuirea periodică a procesului de descoperire antreprenorială. Implicarea în cooperare cu statele membre relevante ale UE și cu partenerii estici cu privire la prioritățile S3 în vederea promovării dezvoltării și modernizării comerțului și a lanțurilor valorice transnaționale. Înregistrarea pe Platforma S3 în vederea consolidării și aprofundării experienței;
  - părțile vor coopera pentru a crea condițiile necesare ca infrastructura de bază să crească nivelul investițiilor private în economie, precum și pentru a dezvolta spiritul antreprenorial la nivel regional;
  - instituirea unei guvernante depline care să asigure aplicarea S3 ca bază pentru luarea deciziilor de investiții în cercetare și inovare, în vederea creșterii potențialului de inovare al regiunilor și al întregii țări. Revizuirea periodică a strategiei de specializare inteligentă și a punerii sale în aplicare. Actualizarea strategiei cel puțin o dată la cinci ani sau mai devreme, dacă se impune;
  - sporirea gradului de implicare a părților interesate și a societății civile în procesele decizionale prin aplicarea Codului european de conduită referitor la parteneriat și consolidarea parteneriatului între toate părțile;
  - consolidarea capacităților instituționale și operaționale ale instituțiilor naționale, regionale și locale din domeniul dezvoltării regionale, inclusiv prin activități de realizare a unui sistem eficace de guvernanță pe mai multe niveluri și a unei repartizări clare a responsabilităților.

#### 19. Protecția civilă

Părțile vor colabora pentru a consolida cooperarea între UE și Republica Moldova în ceea ce privește prevenirea, pregătirea și intervenția în caz de dezastre, în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

##### *Prevenirea:*

- consolidarea unei abordări multidimensionale, multipartite și integrate pentru gestionarea riscurilor de dezastre;
- consolidarea legăturilor între reducerea riscului de dezastre și reziliența la schimbările climatice și adaptarea la acestea;
- consolidarea sistemelor multidimensionale și multisectoriale de prognoză și de alertă timpurie, precum și a mecanismelor de comunicare a riscurilor de dezastre și în caz de urgență;
- o mai bună înțelegere a riscurilor prin promovarea colectării și a partajării datelor de referință privind pierderile și daunele.

##### *Pregătirea:*

- îmbunătățirea pregătirii pentru dezastre în vederea unei intervenții eficace, prin schimburi de expertiză și de bune practici, cursuri de formare, exerciții și alte inițiative de consolidare a capacităților;
- consolidarea capacităților în funcție de lacunele în materie de capacitate de intervenție;
- sprijinirea utilizării eficace a sistemelor de alertă timpurie;
- consolidarea legăturilor între comunitatea științifică și domeniul operațional, precum și între factorii de decizie, pentru a elimina lacunele în materie de cunoștințe și tehnologie de gestionare a riscurilor de dezastre;
- îmbunătățirea sensibilizării populației cu privire la riscurile de dezastre subiacente.

*Intervenție:*

- asigurarea comunicării efective 24/7, inclusiv a schimbului de alerte timpurii și de informații privind situațiile de urgență la scară largă care afectează UE și Republica Moldova, precum și țările terțe în care oricare dintre părți este implicată în răspunsul în caz de dezastre;
- facilitarea asistenței reciproce și la nivel regional în caz de urgențe majore, în special prin intermediul mecanismului de protecție civilă al Uniunii, în funcție de necesități și sub rezerva disponibilității de resurse suficiente;
- promovarea punerii în aplicare a legislației de sprijinire a națiunii-gază;
- încurajarea coordonării interinstituționale eficiente și a legăturilor transsectoriale pentru a facilita asistența internațională în cadrul operațiunilor de intervenție în caz de dezastre;
- consolidarea în continuare a capacităților de primire și de furnizare a asistenței internaționale.

20. Cercetare și inovare

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- *în termen de trei-patru ani:*
  - punerea în aplicare a Agendei strategice pentru cercetare și inovare la Marea Neagră, o componentă a agendei regionale a Sinergiei Mării Negre;
  - creșterea cuantumului finanțării de la bugetul public a entităților publice de cercetare și inovare și stimularea atragerii de resurse private;
  - efectuarea evaluării instituționale a organizațiilor din domeniile cercetării și inovării prevăzute în Codul cu privire la știință și inovare, urmată de concentrarea resurselor în organizațiile performante din domeniul cercetării și inovării;
  - valorificarea întregului potențial al Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023;
  - consolidarea participării comunității științifice/entităților de cercetare la programul Orizont Europa;
  - aplicarea standardelor internaționale de evaluare pentru proiectele de cercetare și inițiativele științifice majore; implicarea experților străini în examinarea și evaluarea propunerilor de proiecte,
- *în termen de șapte ani:*
  - punerea în aplicare a Acordului dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova privind participarea Republicii Moldova la programul-cadru pentru cercetare și inovare „Orizont Europa” al Uniunii;
  - creșterea competitivității economiei Republicii Moldova prin inovare; sprijinirea performanței operatorilor economici și a tranziției de la competitivitate bazată pe costuri la competitivitate bazată pe inovare;
  - consolidarea rolului și statutului sistemului național de cercetare și inovare ca resursă pentru dezvoltare și bunăstare, promovând excelența în cercetare în contextul priorităților SEC;
  - dezvoltarea organizațiilor de cercetare de înaltă performanță, capabile să devină operatori regionali;
  - asigurarea unei colaborări strânse și sistemice a institutelor de cercetare din Republica Moldova și a mediului științific și academic cu mediul privat și cu cel economic, pe baza unor avantaje reciproce;
  - stabilirea unei cooperări între factorii de decizie (autorități centrale, autorități locale) și comunitatea de cercetare și instituțiile de inovare;
  - crearea unei mase critice de cercetători necesară pentru a transforma domeniile cercetării și inovării într-un factor de creștere economică, acordând atenție implicării tinerilor în activități științifice, precum și creșterii vizibilității cercetătorilor în cadrul societății;

- concentrarea unei părți semnificative a activităților de cercetare și inovare asupra aspectelor societale pentru a dezvolta capacitatea sistemului public de cercetare și inovare de a identifica și de a răspunde nevoilor societății la nivel local, precum și provocărilor efective la nivel mondial.

## 21. Cultura, politica audiovizuală și mass-media

### *Cultură*

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- consolidarea punerii în aplicare a Convenției UNESCO din 2005 privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale;
- cooperarea pentru dezvoltarea unei politici culturale favorabile incluziunii în Republica Moldova și pentru conservarea și valorizarea patrimoniului cultural și natural, în scopul de a favoriza dezvoltarea socioeconomică;
- consolidarea legăturii culturale a Republicii Moldova cu diaspora;
- creșterea nivelului de participare a operatorilor din sectorul cultural și creativ din Republica Moldova la programe de cooperare culturală/audiovizuală, în special la programul Europa creativă.

### *Politica audiovizuală și mass-media*

- adoptarea legislației secundare pentru Codul serviciilor mass-media audiovizuale al Republicii Moldova și asigurarea punerii în aplicare depline și efective;
- asigurarea concurenței efective și loiale în sectorul publicității;
- asigurarea punerii în aplicare efective a Codului serviciilor mass-media audiovizuale al Republicii Moldova, pentru a aborda concentrarea proprietății asupra mass-mediei în conformitate cu bunele practici ale UE;
- efectuarea unei evaluări reciproce a Consiliului Audiovizualului;
- asigurarea unor procese pe deplin transparente și participative la modificarea legislației privind serviciile audiovizuale, inclusiv la transpunerea standardelor europene;
- asigurarea unui dialog constant cu privire la politica audiovizuală și standardele internaționale aplicabile;
- cooperarea în combaterea discursurilor de incitare la ură, a rasismului și a xenofobiei în domeniul audiovizual și al mass-mediei;
- implementarea procesului de digitalizare.

## 22. Sensibilizarea publicului și vizibilitatea

Părțile vor colabora în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- asigurarea unor comunicări bine documentate și țintite cu privire la oportunitățile și beneficiile concrete ale Acordului de asociere UE-Republica Moldova, cu accent pe DCFTA;
- asigurarea vizibilității corespunzătoare a tuturor proiectelor și programelor UE și a impactului acestora, prin colaborarea strânsă cu entitățile mass-media, societatea civilă și comunitatea de afaceri la nivel local, regional și național;
- desfășurarea de campanii de comunicare menite să stimuleze și să mențină cererea societală pentru programul de reformă transformățională susținut de acordul de asociere;
- îmbunătățirea cooperării privind comunicarea strategică pentru a consolida reziliența statului și a societății împotriva dezinformării. În special, sprijinirea consolidării capacităților instituționale în ceea ce privește combaterea efectelor negative ale dezinformării și ale știrilor false, în special în mediul online, și ale celor facilitate de tehnologiile IA, care au ca scop inducerea în eroare a publicului larg și care totodată reprezintă o amenințare majoră la adresa proceselor politice și decizionale democratice, pun în pericol sănătatea și securitatea cetățenilor și mediul și erodează încrederea în instituțiile publice;
- extinderea și diversificarea cadrului de cooperare practică pentru a include actori ai societății civile și alți actori, precum și instituții relevante.

## V. Comerț și aspecte legate de comerț (DCFTA)

Părțile vor continua să aprofundeze integrarea pe baza acordului de asociere și a zonei de liber schimb aprofundate și cuprinzătoare (DCFTA). Punerea în aplicare eficace a acordului de asociere și a DCFTA, corelată cu procesul mai amplu de apropiere a reglementărilor și cu reformele necesare aferente, contribuie la stabilirea condițiilor pentru consolidarea relațiilor economice și comerciale cu UE care vor conduce la continuarea integrării economice treptate a Republicii Moldova pe piața internă a Uniunii Europene, astfel cum se prevede în acordul de asociere. Mai precis, părțile avansează în direcția punerii în aplicare a titlului V din acordul de asociere („Comerț și aspecte legate de comerț”) și a anexelor la acesta, actualizate periodic pentru a reflecta cel mai recent acquis al UE și modificate în cadrul revizuirii din al treilea an, prevăzută la articolul 147 din acordul de asociere (încheiat în ianuarie 2020 <sup>(4)</sup>).

Părțile recunosc beneficiile DCFTA în ceea ce privește consolidarea relațiilor comerciale dintre cele două părți, ilustrate de o creștere semnificativă a schimburilor comerciale ale Republicii Moldova cu UE, reprezentând 53 % din totalul schimburilor comerciale ale Republicii Moldova din 2020, și vor depune eforturi în vederea consolidării în continuare a fluxurilor comerciale pe baza unei alinieri legislative și normative sporite.

Părțile sunt conștiente de faptul că nu s-a atins încă potențialul deplin al acestui acord, în special în ceea ce privește autorizarea accesului pe piață. Prin urmare, una dintre priorități constă în extinderea categoriilor de produse de origine animală exportate de Republica Moldova pe piața UE, începând cu carnea de pasăre și ouăle de categoria B.

În ceea ce privește, de exemplu, liberalizarea accesului la piață din partea Republicii Moldova, în conformitate cu anexa XV-D la acordul de asociere, aceasta va fi în continuare introdusă treptat pentru anumite produse până în 2024. Ambele părți cooperează periodic, inclusiv prin intermediul structurilor bilaterale instituite în temeiul Acordului de asociere UE-Moldova, precum și în cadrul multilateral, și fac schimb de informații cu privire la orice aspect legat de punerea în aplicare a acordului de asociere/DCFTA, incluzând, printre altele, statistici, utilizarea contingentelor tarifare și aplicarea eficace a mecanismului de prevenire a eludării. În acest sens, în cadrul liberalizării suplimentare a accesului la piață autorizată în temeiul acordului de asociere, părțile salută decizia Comitetului de asociere UE-Moldova reunit în configurația Comerț de a crește contingentele tarifare și pragurile de prevenire a eludării pentru anumite produse agricole.

În ceea ce privește apropierea reglementărilor, părțile vor coopera pentru a realiza convergența cu legislația UE și cu bunele practici internaționale, astfel cum se indică în capitolele și anexele relevante la titlul V din acordul de asociere/DCFTA. Ca o chestiune de maximă prioritate, Republica Moldova va continua să consolideze cadrul instituțional național pentru a asigura punerea în aplicare, asigurarea respectării și monitorizarea independente ale noii legislații adoptate în fiecare domeniu relevant.

Republica Moldova va informa periodic UE cu privire la situația actuală a apropierii legislative prin intermediul subcomitetelor specializate și în cadrul Comitetului anual de asociere reunit în configurația comerț. Aceste organisme, instituite prin acordul de asociere, vor monitoriza și vor evalua periodic progresele concrete înregistrate în fiecare domeniu relevant în raport cu calendarele de punere în aplicare prevăzute în capitolele și anexele relevante la acordul de asociere. După caz și cu acordul ambelor părți, UE va oferi asistență și expertiză pentru a ajuta autoritățile Republicii Moldova în acest proces.

Activitățile din următoarele domenii legate de comerț, astfel cum sunt incluse în capitolele relevante de la titlul V din Acordul de asociere, sunt considerate prioritare:

### — **Reglementările tehnice, standardizarea și infrastructura conexasă**

Părțile vor colabora pentru a realiza conformitatea cu reglementările tehnice, cu procedurile de standardizare, metrologie, acreditare și evaluare a conformității și cu sistemul de supraveghere a pieței ale UE, în termenele și în conformitate cu cerințele prevăzute în capitolul 3 și în anexele relevante. Părțile vor coopera la elaborarea unei evaluări a deficitului de capacități ale autorităților moldovene și ale organismelor publice relevante pentru sectoarele orientate spre export.

<sup>(4)</sup> Decizia nr. 1/2020 a Comitetului de Asociere UE-Republica Moldova reunit în configurația Comerț din 23 ianuarie 2020 privind actualizarea anexei XV (Eliminarea taxelor vamale) la Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

— **Măsuri sanitare și fitosanitare (SPS)**

Părțile vor colabora pentru a apropia legislația și practica Republicii Moldova în materie de standarde sanitare și fitosanitare pentru produse alimentare și furaje, de sănătate a plantelor și de sănătate și bunăstare ale animalelor de cele ale UE, în conformitate cu termenele și cu cerințele stabilite în capitolul 4 și în anexele relevante. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor trebuie să asigure punerea în aplicare și respectarea corespunzătoare a acestor dispoziții. Procesul de obținere a autorizației de export pentru produsele din Republica Moldova către Uniune este în desfășurare, în special pentru carnea de pasăre și ouăle de categoria B, iar, pentru produsele lactate, a progresat semnificativ și a condus la accesul pe piață al produselor lactate în cursul anului 2021. În plus, părțile convin asupra realizării unor rezultate concrete care facilitează comerțul cu produse agricole și alimentare în beneficiul consumatorilor și al industriilor de ambele părți ale frontierei și se angajează să continue această cooperare.

Colaborarea între părți se referă la următoarele obiective:

— *în termen de trei-patru ani:*

- îmbunătățirea suplimentară a infrastructurii și a capacității conexe necesare pentru punerea în aplicare a legislației, în special în domeniul sănătății animalelor, al sănătății plantelor, al laboratoarelor de siguranță alimentară și al punctelor de control la frontieră, în conformitate cu cerințele UE;
- extinderea gamei de metode acreditate ale tuturor laboratoarelor implicate în controalele oficiale pentru a îndeplini cerințele sanitare și fitosanitare pentru exportul de produse alimentare de origine animală din Republica Moldova către UE;
- dezvoltarea și punerea în aplicare a unui sistem național de alertă rapidă pentru alimente și furaje și conectarea acestuia la sistemul UE;
- punerea în aplicare în Republica Moldova a sistemului european de certificare și control pentru vinuri și produse alcoolice destinate piețelor din UE,

— *în termen de șapte ani:*

- sprijinirea Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor în demersurile sale de acreditare ISO 17020 – Evaluarea conformității – Cerințe pentru funcționarea diferitelor tipuri de organisme care efectuează inspecții.

— **Regimul vamal și facilitarea comerțului**

Părțile vor colabora pentru a apropia legislația Republicii Moldova de legislația UE, de modelele vamale („Customs Blueprints”) ale UE și de standardele internaționale relevante, în conformitate cu termenele și cu cerințele stabilite în capitolul 5 și în anexele relevante. Pe termen scurt, Republica Moldova va implementa Codul vamal 2021 și legislația de punere în aplicare a acestuia, în conformitate cu Codul vamal al Uniunii și cu alte acte enumerate în anexa XXVI la Acordul de asociere UE-Republica Moldova, și va depune eforturi în vederea aderării la Convenția privind un regim de tranzit comun (în prezent, Republica Moldova are doar statut de observator). Pe termen mediu, trebuie finalizat și procesul de asigurare a recunoașterii reciproce a operatorilor economici autorizați (AEO).

— **Reguli de origine**

Părțile vor colabora pentru a pune în aplicare noile dispoziții ale Convenției paneuromediteraneene revizuite, în special în ceea ce privește dovezile de origine (eliberarea și verificarea, respectarea regulilor de origine) și cooperarea vamală, precum și pentru a alinia legislația națională la dispozițiile menționate mai sus.

— **Dreptul de stabilire, comerțul cu servicii și comerțul electronic**

Părțile își vor continua dialogul privind dreptul de stabilire, comerțul cu servicii și comerțul electronic, în conformitate cu dispozițiile relevante din capitolul 6 și din anexele relevante. Ele își vor îndeplini angajamentele asumate în domeniile serviciilor care fac obiectul acestui capitol, în conformitate cu termenele prevăzute în anexele relevante.

Părțile vor colabora pentru a sprijini reformele care vizează îmbunătățirea cooperării sectoriale în economia digitală și facilitarea comerțului electronic între cele două părți.

— **Achiziții publice**

Părțile vor colabora în domeniul punerii în aplicare de către Republica Moldova a capitolului 8 și anexele conexe. Punerea în aplicare și asigurarea respectării modificărilor legislative prevăzute în toate etapele calendarului orientativ pentru reforma instituțională, apropierea legislativă și accesul pe piață (foaia de parcurs din anexa XXIX-B) vor fi considerate prioritare. Sub rezerva confirmării de către UE a îndeplinirii finale a condițiilor stabilite în mai multe etape ale foii de parcurs, Comitetul de asociere reunit în configurația Comerț va adopta decizia comună relevantă de acordare a accesului reciproc adițional pe piață, astfel cum se prevede în foaia de parcurs.

Părțile încurajează Guvernul Republicii Moldova să continue punerea în aplicare a reformelor legislative pentru a asigura conformitatea sistemului cu standardele UE și internaționale, incluzând dezvoltarea și implementarea unui sistem electronic de achiziții publice.

Părțile vor continua să colaboreze pentru a consolida legislația națională privind căile de atac în cazul procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice, a contractelor sectoriale, a concesiunilor de lucrări și a concesiunilor de servicii.

Părțile vor continua să colaboreze în ceea ce privește transparența și responsabilitatea în materie de achiziții publice.

— **Drepturile de proprietate intelectuală (DPI)**

Părțile vor colabora în continuare pentru a apropia legislația Republicii Moldova de legislația UE și de standardele internaționale în materie de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv a indicațiilor geografice, astfel cum se specifică în capitolul 9. Instituțiile naționale competente din Republica Moldova trebuie să asigure punerea în aplicare și respectarea corespunzătoare a acestor dispoziții.

— **Concurență**

Părțile vor colabora pentru punerea în aplicare a capitolului 10. Această cooperare va aborda cadrul instituțional și capacitatea administrativă relevantă a Consiliului Concurenței din Republica Moldova, inclusiv pe baza noului instrument al UE în domeniul concurenței și a platformelor și piețelor digitale, pentru a garanta punerea în aplicare eficace a legislației relevante în materie de concurență.

— **Transparență**

Va fi garantat accesul liber și facil la informațiile publice, astfel cum prevede legea. Republica Moldova va respecta angajamentele privind transparența în conformitate cu dispozițiile capitolului 12, inclusiv în ceea ce privește publicarea deciziilor guvernamentale și administrarea măsurilor cu aplicare generală.

— **Comerț și dezvoltare durabilă**

Părțile își vor continua dialogul și activitățile cu privire la temele vizate de capitolul 13. Acesta vizează în special schimbul de informații cu privire la evoluția standardelor de muncă, instituirea unui sistem adecvat de inspecție a muncii care să respecte toate standardele internaționale fundamentale în domeniul muncii, precum și punerea în aplicare a Codului muncii, în conformitate cu standardele relevante ale OIM<sup>(?)</sup>. În acest sens, prioritatea pe termen scurt este de a asigura supravegherea și controlul eficace ale legislației și condițiilor privind forța de muncă și SSM, în conformitate cu standardele OIM și cu principiile UE, în Republica Moldova (cadrul juridic și capacitatea), iar pe termen mediu, de a menține protecția muncii și de a promova munca decentă. De asemenea, va fi monitorizată punerea în aplicare a acordurilor multilaterale de mediu la care ambele părți sunt semnatare.

---

(?) Părțile vor avea în vedere faptul că prioritățile legate de drepturile sindicale și standardele fundamentale de muncă, incluse în secțiunea I.11, precum și prioritățile identificate în secțiunea IV.9 (Ocuparea forței de muncă, politica socială și egalitatea de șanse) sunt deosebit de relevante pentru punerea în aplicare a capitolului „Comerț și dezvoltare durabilă” și, prin urmare, ar trebui abordate în legătură cu această parte a acordului de asociere.